

Miðvikudaginn 15. marz 1939.

Nr. 123/1937. Réttvísinn og valdstjórnin

(Kristján Guðlaugsson cand. jur.)

gegn

Helga Benediktssyni

(Sigurður E. Ólason cand. jur.)

og

valdstjórnin

gegn

Sigurði Ólasyni og Ara Þorgilssyni

(Sigurður E. Ólason cand. jur.)

Ákæra um þjófnað, svik, skjalafals og brot á bókhaldslögum, lögum um hlutafélög, lögum um gjaldprotaskipti og lögum um verðtoll.

Dómur hæstaréttar.

A. Kærðu Sigurður Ólason og Ari Þorgilsson.

Af ástæðum þeim, sem fram eru teknar í hinum áfrýjaða dómi, ber að sýkna kærðu af kærum og kröfum valdstjórnarinnar í máli þessu.

B. Ákærði Helgi Benediktsson.

Mál þetta er höfðað gegn ákærða með stefnu birtri 27. ágúst 1936, en athafnir þær, sem honum eru gefnar að sök í því, eru framdar á árunum 1926—1933. Hlutafélagin Verzlunarfélag Vestmannaeyja og Kaupangur voru bæði tekin til gjaldprotaskipta 15. janúar 1932, og eru allar þær athafnir, sem ákærði er sakaður um í sambandi við félög þessi, eldri en frá þeim tíma. Er sök fyrnd að því er til sumra ákæruatriða tekur, eins og nánar verður gerð grein fyrir síðar.

Með dómi hæstaréttar 10. des. 1934 var ákærði dæmdur til að sæta 4 mánaða fangelsi við venjulegt

fangaviðurværi fyrir brot gegn 255., 259. og 276. gr. almennra hegningarlaga, en héraðsdómur í því máli var kveðinn upp 30. maí 1933. Fyrir refsiverðan verknað, framinn fyrir 30. maí 1933, verður ákærða því aðeins dæmdur hegningarauki samkvæmt 65. gr. almennra hegningarlaga.

Skal þá vikið að ákæruatriðunum á hendur ákærða.

1. Arðmiðar af hlutabréfum í Ísfélagi Vestmannaeyja h.f.

1. Gegn neitun ákærða þykir ekki sannað, að hann hafi haft umrædda arðmiða á brott með sér úr skrifstofu Ísfélags Vestmannaeyja h/f í því skyni að misnota þá siðar. Verður því þessi taka miðanna ekki talin honum til refsíabyrgðar.

2. Eins og greinir í hinum áfrýjaða dómi, verður ákærði ekki sakfelldur fyrir það, þótt hann krefðist og tæki við arði samkvæmt arðmiðum af hlutabréfi nr. 623, er hann var sjálfur eigandi að. Er svo að sjá af skýrslu endurskoðenda, að sú greiðsla hafi numið kr. 19.50. Þá má og fallast á röksemdir héraðsdómarans fyrir því, að ákærða verði ekki talið til sakar, þótt hann gengi eftir hjá félaginu og tæki við arði samkvæmt 144 arðmiðum af 72 hlutabréfum, er félagið átt sjálft. Nam sú arðgreiðsla kr. 288.00.

Eftir prófum málsins er ekki lokað fyrir það skotið, að ákærði hafi verið eigandi fleiri umræddra arðmiða en þeirra, er að ofan greinir. En upplýst er, að hann hefir ekki átt þá alla, og sjálfur hefur hann kannast við, að hann hafi vitað, er hann krafðist arðs samkvæmt miðunum og fékk hann greiddan, að hann hafi ekki verið heimildarmaður að öllum miðunum. Greiðsla samkvæmt 44 af miðum þessum

fór fram í febrúar 1933, en að öðru leyti voru miðarnir leystir inn eftir 30. maí 1933. Ekki verður talið upplýst, að ákærða hafi verið kunnugt, er hann fékk arðinn greiddan, að félagið hafði áður greitt arð af sömu hlutabréfum fyrir sama tímabil, að því er tók til nokkurs hluta arðmiðanna.

Sá verknaður ákærða, er hér hefir lýst verið, varðar við 253. gr. almennra hegningarlaga, og skal höfð hliðsjón af 65 gr. þeirra um refsingu fyrir misferli með þá 44 arðmiða, er greiddir voru í febrúar 1933.

Í réttarsætt þeirri, er gerðist milli ákærða og Ísfélags Vestmannaeyja h/f þann 10. des. 1934, er því lýst yfir, að með sættinni sé lokið öllum öðrum kröfum af beggja hendi. Félaginu var þá kunnugt misferli ákærða með arðmiða, hafði áður gert ákveðna skaðabótakröfu á hendur honum út af því og fengið 286 krónur greiddar upp í þá kröfu. Með fyrirvaralausri yfirlýsingu sinni í nefndri réttarsætt hefir félagið firrt sig rétti til þess að krefja ákærða frekari bóta, og ber því að sýkna hann af skaðabótakröfu greinds félags í máli þessu.

II. H/f Kaupangur.

1. Eins og nánar greinir í hinum áfrýjaða dómi, telur ákærði sig hafa aukið hlutafé félags þessa þann 31. des. 1927 um 15000 krónur. Samkvæmt færslum í bókum félagsins er hlutafjárukning þessi að fullu greidd til félagsins nefndan dag. Endurskoðendur þeir, sem rannsökuðu bókhald félagsins eftir að það varð gjaldþrota, fullyrða, að færsla þessi hafi ekki við neitt að styðjast og sé algerlega röng og reikningsleg blekking. Ákærði, sem kveðst hafa látið félaginu í té vörur sem hlutafjárukningunni nemur, hefir enga grein getað gert fyrir því, hverskonar vörur það hafi verið né hvaðan hann hafi fengið þær.

Kærður Ari Þorgilsson, sem var framkvæmdarstjóri félagsins á umræddum tíma, getur ekki heldur gefið neinar upplýsingar um vöruafhendingu frá ákærða á þessum tíma né skýrt þennan bókfærslulið, sem er gerður af ákærða, þótt kærður Ari hefði annars bókhaldið á hendi. Það virðist og fara í bága við aðrar upplýsingar samkvæmt bókum félagsins um vörubirgðir þess í árslok 1927, vörusölu fyrri hluta árs 1928 og vörubirgðir eftir brunann 18. ágúst 1928, að félagið hafi fengið nokkrar vörur sem greiðslu á hlutafé um áramótin 1927—1928. Þessi tilbúningur um hlutafjárauðningu er tilkynntur Upplýsingaskrifstofu kaupsýslumanna 10. febr. 1928, en virðist ekki hafa verið tilkynntur til hlutafélagaskrár. Með visvitandi rangri tilgreiningu í bókum félagsins og rangri skýrslu til nefndrar upplýsingastofu um aukningu hlutafjárins hefir ákærði brotið ákvæði 1. töluliðs 53. gr. laga um hlutafélög nr. 77/1921 svo og 7. gr. laga um verzlunarbækur nr. 53/1911 sbr. nú 20. gr. laga nr. 62/1938. Að vísu er þess ekki getið í stefnu, að mál sé höfðað gegn ákærða fyrir brot á lögum nr. 53/1911, en þar sem ákærða var ljóst, að honum var gefinn verknaður þessi að sök í málinu, og fullkomin vörn hefir verið borin fram í því um þetta ákæruatriði, þá þykir mega heimfæra brot hans undir nefnt lagaákvæði. Refsingu fyrir brot þetta ber að ákveða með hliðsjón af analogiu 65. gr. almennra hegningarlaga.

2. Fallast má á niðurstöðu héraðsdómarans um það, að ekki eigi að varða ákærða refsíabyrgð, þótt hann gæti ekki gert grein fyrir, hvað orðið hafi af sumum verzlunarbókum og skjölum h/f Kaupangs, eftir að það hætti störfum.

3. Ekki verður talið upplýst, að ákærði hafi lagt

samþykki sitt á það, að Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f héldi eftir kr. 1541.90 af brunabótafé því, sem h/f Kaupangur átti að fá fyrir brunatjón á vörum. En það verður ekki talið ákærða til refsíabyrgðar, þótt hann léti þetta viðgangast. Ber því að sýkna hann af þessum ákærulið.

4. Eftir að h/f Kaupangur hætti að fullu verzlunarrekstri sínum í ágúst 1928, fékk ákærði greitt andvirði seldra vara félagsins kr. 2522.45, brunabótafé, kr. 7500.00 að frádregnum kr. 1541.90, eða kr. 5958.10, og enn fremur eitthvað af útistandandi skuldum félagsins. Þegar félagið var tekið til gjaldþrotaskipta, voru engar eignir lengur fyrir hendi. Kveðst ákærði hafa greitt framangreint fé ýmsum lánardrottnum félagsins, og hafi hann greitt þær skuldir að fullu. Í þrotabúið var lýst skuldum að upphæð kr. 4400.00. Með því að greiða þannig sumum lánardrottnum kröfur þeirra að fullu, en öðrum ekkert, hefir ákærði gerzt sekur um refsiverða ívilnun. Varðar það brot hans við 263. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 65. gr. s. 1.

5. Hvort ákærði hafi brotið gegn ákvæðum 1. sbr. 39. gr. laga um gjaldþrotaskipti nr. 25/1929 með því að framselja ekki bú félagsins til gjaldþrotaskipta í tæka tíð, kemur ekki hér til álita, þar eð sú sök mundi nú fyrnd samkvæmt lögjöfnun frá 67. gr. almennra hegningarlaga.

III. Verzlunarfélag Vestmannaeyja h.f.

1. Við athugun á efnahagsreikningi Verzlunarfélags Vestmannaeyja 31. des. 1926, er lagður var til grundvallar hlutabréfaútgáfu Verzlunarfélags Vestmannaeyja h.f., sem um það leyti var stofnað, er þess fyrst að geta, að með hliðsjón af skýrslum endurskoðenda og öðrum upplýsingum, sem fram hafa

komið, er ekki gerlegt að ætla, að vörubirgðir þær, sem í 5. lið efnahagsreikningsins eru taldar rúmlega 151 þús. króna virði, hafi raunverulega verið meira en 100 þús. króna virði. Lækkar þessi eignaliður því um rúmar 50 þús. krónur.

Í 10. lið efnahagsreikningsins hafa útistandandi skuldir, kr. 151537.46, verið dregnar með nafnverði frá inneignum lánardrottna, kr. 267520.15, en mismunurinn færður firmanu til skuldar, eins og nánar er skýrt frá í hinum áfrýjaða dómi. Ekki þykir staðhæfandi, að félagið hafi átt að greiða gengismun þann, kr. 27445.47, sem í héraðsdóminum getur, og er því ekki næg ástæða til að hækka inneignir lánardrottna sem því svarar. Þá þykir ekki heldur ástæða til að draga frá útistandandi skuldum skuld ákærða sjálfs, kr. 9242.42, þar sem honum bar að greiða fjárhæð þessa, og verður sú skuld að metast á sama hátt og skuldir þær, er félagið átti á hendur öðrum. Hinsvegar má fallast á það með héraðsdómaranum, að ekki hafi verið heimilt í umræddu sambandi að telja útistandandi skuldir til eignar með nafnverði, og að lækka beri þær um ekki minna en 20%. Á því 10. liður efnahagsreikningsins, sem er skuldamegin, að hækka af þessum ástæðum um rúmlega 30 þús. krónur.

Samkvæmt framansögðu eru eignir á efnahagsreikningi þessum ofmetnar um ekki minna en 80 þús. krónur. Skortir þannig mjög á, að hlutaféð, kr. 150 þús., hafi verið að fullu greitt, þegar félagið var tilkynnt til hlutafélagaskrár þann 18. des. 1926, en þá er skýrt svo frá, að hlutafjársöfnun sé lokið og 150 þús. kr. af hlutafénu greitt. Í ódagsettu bréfi til Köbmandsstandens Oplysningsbureau í Kaupmannahöfn, sem virðist ritað á árinu 1928, og bréfi til Upp-

lýsingaskrifstofu kaupþýslumanna dags. 10. febr. 1928 skýrir ákærði svo frá, að framangreint hlutfé sé að fullu greitt.

Með því að skýra þannig rangt og villandi frá greiddu hlutfé til hlutafélagaskrár og nefndra upplýsingastofnana, svo og með því að herma rangt um þetta í bókum og reikningum félagsins sjálfs, hefir ákærði gerzt sekur um brot á ákvæðum 1. töluliðs 53. gr. fyrrnefndra hlutafélagalaga nr. 77/1921. Þar eð brot þetta varðar ákærða þyngri refsingu en sektum eða einföldu fangelsi, er sök ekki fyrnd. Hinsvegar ber að hafa hliðsjón af analogíu 65. gr. almennra hegningarlaga við ákvörðun refsingarnnar.

2. Samkvæmt bókum félagsins telur ákærði sig hafa greitt síðar hlutfé til þess að fjárhæð kr. 100 þús., eins og nánar er skýrt frá í héraðsdóminum. Ekki verður séð, að þessi hlutafjárukning hafi verið tilkynnt til hlutafélagaskrár, en í fyrrgreindum bréfum til Köbmandsstandens Oplysningsbureau og Upplýsingaskrifstofu kaupþýslumanna kveður ákærði inngreitt hlutfé nema kr. 212 þús., eða 62 þús. fram yfir það, sem tilkynnt var til hlutafélagaskrár. Í bókum félagsins er ákærða ýmist fært til tekna sem greiðsla á nefndri hlutafjárukningu, að hann hafi tekið að sér að greiða tilteknar skuldir félagsins, án þess þó að greiða þær samtímis eða fá samþykki kröfueigenda um, að félagið væri leyst frá greiðsluskyldu, eða hann er talinn hafa afhent félaginu kröfur, sem sýnast hafa verið lítils eða einskis virði, eða loks, að hann hafi afhent félaginu ýmsa muni, mestmegnis lélega og verðlitla, sem félagið hafði lítið eða ekkert við að gera. Meðal annars eru ákærða færðar til tekna kr. 24000.00 fyrir hlutabréf í h/f Kaup-

angi, og hefir að minnsta kosti helmingur þeirra verið þá einskis virði, sbr. það, sem áður er sagt um hlutafjárukningu í því félagi. Það, sem ákærði er þannig talinn hafa greitt félaginu, getur alls ekki talist grundvöllur undir hlutabréfaútgáfu og réttlætir ekki bókun um innkomið hlutafé.

Með því að herma rangt og villandi frá innkominni hlutafjárukningu í bókum og reikningum félagsins og í bréfum til fyrrnefndra upplýsingastofnana hefir ákærði brotið ákvæði 1. töluliðs 53. gr. nefndra hlutafélagalaga nr. 77/1921. Af sömu ástæðu og hér á undan í III. 1. getur, verður sök ekki talin fyrnd, en við ákvörðun refsingar ber að hafa hliðsjón af analogiu 65. gr. almennra hegningarlaga.

3. Það verður að teljast upplýst, að ákærði hafi einn ráðið öllu um málefni félagsins, þar á meðal um ráðstafanir þær, er getur í næsta tölulið hér að framan. Þeir, sem hluti áttu með honum í félaginu, virðast hafa gerzt hluthafar að tilmælum hans og látið stjórn hans á félaginu afskiptalaus. Verður ekki álitið, að ákærði hafi með ráðstöfunum sínum blekkst þá eða ætlað að baka þeim tjón. Á hann því ekki að sæta refsingu af þeim sökum, og ber að sýkna hann af þessum lið ákærunnar.

4. Ekki verður ákærði heldur dæmdur til refsingar fyrir bókhaldsóreiðu samkvæmt 2. mgr. 264. gr. almennra hegningarlaga, þar eð sök myndi nú fyrnd, ef til hennar hefði verið unnið, sbr. 67. gr. sömu laga. Ber því að sýkna ákærða af þessum ákærulið.

5. Þá verður ekki heldur talið sannað eftir upplýsingum þeim, sem fyrir liggja, að ákærði hafi drýgt refsivert athæfi í sambandi við dómkröfu á Þórð

nokkurn Jónsson. Verður því einnig að sýkna hann af þessu ákæruatriði.

6. Fallast má á þá niðurstöðu héraðsdómarans að sýkna ákærða af ákæru um refsiverðan verknað í sambandi við yfirtöku eigna félagsins í árslok 1930. Hvorki verður séð, að ráðstöfun þessi hafi valdið nokkrum lánardrottni tjóni, né að Útvegsbanka Íslands hafi verið ívilnað með henni.

7. Þá er ákærða gefið að sök, að hann hafi með greiðslu fjögurra tiltekinna krafna árið 1930 ívilnað kröfuhöfum öðrum lánardrottnum félagsins til tjóns. Um greiðsluna til Jóns Einarssonar, kr. 16607.00, er það að segja, að hann virðist hafa haft 1. veðrétt í skipi félagsins „Skíðblaðni“, sem talið var 30 þús. króna virði, fyrir kröfu sinni. Verður greiðsla þessi þegar af þeirri ástæðu ekki talin refsiverð. Um greiðslu tveggja víxilskulda til Útvegsbanka Íslands, kr. 1885.13 og kr. 3516.00, er því haldið fram af ákærða hálfu, að þar sé aðeins um framlengingu eldri víxla að ræða, og liggur ekkert fyrir í málinu, er af-sanni það. Loks er ákærði talinn hafa greitt samtals kr. 7189.14 upp í eina skuld árið 1930. Af hálfu ákærða eru gefnar þær skýringar á greiðslu þessari, að keypt hafi verið ný vél á þessu ári í bát, er félagið átti, og hafi fjárhæð þessi verið greidd upp í and-virði vélarinnar. Af gögnum þeim, sem fyrir liggja, sést, að vél þessi hefir verið keypt umrætt ár, og hefir ekkert komið fram, er hnekki frásögn ákærða um greiðslu þessa. Brestur þannig skilyrði um allar þessar greiðslur fyrir því, að ákærði verði talinn hafa gerzt sekur um refsiverða ívilnum með því að inna þær af hendi. Ber því að sýkna hann af þess-um ákæruatriði.

8. Ekki þarf athugunar við, hvort ákærði kunni að

hafa brotið ákvæði 1. sbr. 39. gr. laga um gjaldþrotaskipti nr. 25/1929 með því að framselja ekki bú félagsins til gjaldþrotaskipta í tæka tíð, þar eð sú sök myndi fyrnd samkvæmt lögjöfnun frá 67. gr. almennra hegningarlaga.

IV. Verðtollur.

1. Staðfesta ber niðurstöðu héraðsdómsins að því leyti sem ákærði er sýknaður vegna sakarfyrningar af kæru valdstjórnarinnar fyrir brot á löggjöf um verðtoll.

2. Ákærða er gefið að sök, að hann hafi falsað tvo innkaupsreikninga í því skyni að komast hjá réttmætri tollgreiðslu af vörum. Þar sem ekki liggur fyrir skýlaus játning ákærða um, að hann hafi falsað eða látið falsa reikninga þessa, og það er ekki upplýst á annan hátt, en möguleiki er á því, að aðrir hafi framkvæmt breytinguna, þá þykir varhugavert að telja ákærða sannan að sök um brot þetta. Ber því að sýkna hann af þessum ákærulið.

Refsing ákærða fyrir framangreind brot hans þykir hæfilega ákveðin með hliðsjón af 65. gr. almennra hegningarlaga, eftir því sem áður segir, svo og 63. gr. sömu laga, fangelsi við venjulegt fanga-
viðurværi í 3 mánuði.

Ákvæði hins áfrýjaða dóms um greiðslu sakarkostnaðar í héraði þykir mega staðfesta. Ákærði, Helgi Benediktsson, skal greiða allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin laun skipaðs sækjanda og verjanda fyrir hæstarétti, 600 krónur til hvors.

Eins og segir í upphafi dóms þessa, voru h/f Verzlunarfélag Vestmannaeyja og h/f Kaupangur bæði tekin til gjaldþrotaskipta 15. janúar 1932. Endurskoðun á bókhaldi félaganna hefst í júlímánuði 1932, en henni lýkur ekki fyrr en í lok júlímánuðar

1934. Héraðsdómur í málinu er upp kveðinn 27. febrúar 1937. Þótt málið sé umfangsmikið, verður þessi mikli dráttur engan veginn talinn réttlættur, og ber að átelja hann.

Því dæmist rétt vera:

Kærðu, Sigurður Ólason og Ari Þorgilsson, eiga að vera sýknir af kæru valdstjórnarinnar í máli þessu.

Ákærði, Helgi Benediktsson, sæti fangelsi við venjulegt fangaviðurværi í 3 mánuði. Hann á að vera sýkn af kröfu Ísfélags Vestmannaeyja h. f. í máli þessu.

Málskostnaðarákvæði hins áfrýjaða dóms eiga að vera óröskuð. Ákærði Helgi Benediktsson, greiði allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin málflutningslaun skipaðs sækjanda og verjanda fyrir hæstarétti, Kristjáns Guðlaugs-sonar cand. jur. og Sigurðar E. Ólasonar cand. jur., 600 krónur til hvors.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur aukaréttar Vestmannaeyja 27. febrúar 1937.

Mál þetta er höfðað af hálfu réttvisinnar og valdstjórnarinnar gegn Helga Benediktssyni kaupmanni, til heimilis Skólaveg 27 hér í bænum, fyrir brot gegn 23. kapitula, 26. kapitula og 27. kapitula hinna almennu hegningarlaga frá 25. júní 1869, lögum nr. 51 frá 7. maí 1928 um nokkrar breytingar til bráðabirgða á hegningarlöggjöfinni og við- auka við hana og gildandi lögum um verðtoll, og ennfremur af valdstjórnarinnar hálfu gegn honum (H. B.) og gegn þeim Ara Þorgilssyni bæjarfógetaritarar, til heimilis Sunnu-

veg 6 í Hafnarfirði, Jóni Einarssyni fyrrverandi kaupmanni, til heimilis Gjábakka hér í bænum, og gegn Sigurði Ólasyni framkvæmdarstjóra, til heimilis Skólaveg 22 hér í bænum, fyrir brot gegn lögum nr. 77 frá 27. júní 1921 um hlutafélög og lögum nr. 25 frá 14. júní 1929 um gjaldþrotaskipti.

Málavextir eru sem hér segir:

Ákærður Helgi Benediktsson:

Með bréfi dags. þann 5. júlí 1934 kærði stjórn Ísfélags Vestmannaeyja h. f., hér í bænum, og óskaði rannsóknar út af því, að hlutafélagið hafi verið látið greiða arð út á 467 arðmiða af hlutabréfum í félagi þessu, en af flestum af hlutabréfum þeim, sem höfðu sömu númer og arðmiðar þessir, hafi áður verið greiddur arður fyrir tímabil það, sem arðmiðar þessir giltu fyrir, og auk þess út af því, að hlutafélagið hafði verið látið greiða arð út á 144 arðmiða fyrir árin 1930 og 1931 af hlutabréfum í félagi þessu, sem félagið átti sjálft á þeim tíma, sem arðmiðarnir giltu fyrir, — eða samtals 611 arðmiða fyrir kr. 1282.50.

Að undangenginni rannsókn var mál þetta sent dómsmálaráðuneytinu með bréfi dags. þann 28. janúar 1935, og með bréfi dags. sama dag voru ráðuneytinu send skjöl, viðvikjandi rannsókn út af gjaldþroti Verzlunarfélags Vestmannaeyja h. f. og h. f. Kaupangs hér í bænum, og með bréfi dags. þann 10. janúar þ. á. fyrirskipaði ráðuneytið málshöfðun þessa gegn ákærðum (og hinum kærðu), og var málið höfðað að undangenginni framhaldsrannsókn, sem ráðuneytið fyrirskipaði út af brotum gegn löggjöfinni um verðtoll.

Samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, voru 52 af framangreindum arðmiðum greiddir ákærðum í febrúarmánuði 1933 af þáverandi féhirði og framkvæmdarstjóra félagsins, Friðrik Þorsteinssyni. 44 af arðmiðum þessum báru hlutabréfanúmerin 217 og 219—221 (incl.), — 11 með hverju númeri, allir fyrir tímabilið frá 1920—1931, að undanteknu árinu 1929, en það ár var hluthöfum í félagi þessu ekki úthlutað neinum arði. Eigandi hlutabréfa í félaginu með þessum númerum var, er arðgreiðsla þessi fór fram, og hafði verið allt framangreint tímabil, Þorsteinn Jónsson útgerðarmaður, hér í bænum, og hafði honum áður verið greiddur arður af hlutabréfum þessum fyrir allt

framangreint tímabil, sem ákærður fékk greiddan arð af þeim fyrir, og voru arðmiðar þeir, sem Þorsteinn Jónsson fékk greiðsluna gegn, meðal greiddra arðmiða í vörzlu félagsins, er rannsókn málsins fór fram, og voru númerin á þeim arðmiðum handskrifuð með rithönd Árna Filippussonar, sem lengi var framkvæmdarstjóri og féhirðir félagsins og lét af því starfi haustið 1931, en var látinn, er rannsókn málsins hófst. En á arðmiðum þeim, sem ákærður afhenti féhirði félagsins, er hann fékk framangreindan hlutafjárarð greiddan, virðast númerin vera stimpluð með tölustimpli. Á 6 af framangreindum arðmiðum er hlutabréfsnúmerið 623 og eru fyrir tímabilið frá 1918 til 1925. En að því hlutabréfi var ákærður eigandi, er hann fékk arð þennan greiddan, en á tímabili því, sem ákærði fékk arðinn greiddan fyrir, var Valdemar nokkur Árnason skráður eigandi hlutabréfs þessa, en arður hafði eigi verið áður greiddur af hlutabréfi þessu fyrir framangreindan tíma, og ekkert hefir komið fram í málinu, sem bendir til þess, að ákærðum hafi verið óheimilt að taka við arðgreiðslu þessari, og þykir sennilegt, að hann hafi eignazt arðmiða þessa með hlutabréfinu.

Í októbermánuði 1933 greiddi þáverandi féhirðir og framkvæmdarstjóri félagsins, Jóhann Gunnar Brynjólfsson, Oddsteini Friðrikssyni útvegsmanni, Hásteinsveg 5 hér í bænum, hlutafjárarð að upphæð kr. 130.00 gegn 65 arðmiðum, sem Oddsteinn Friðriksson afhenti þá nefndum féhirði félagsins. Af arðmiðum þessum voru 27 fyrir árið 1930 með hlutabréfanúmerum 27—28, 30—34, 41—42, 54—59, 61—63, 66, 255—256, 403, 406, 571, 602, 647, 674, og var arður sá, sem greiddur var gegn þeim, kr. 54.00. En 38 af arðmiðum þessum voru fyrir árið 1931 með hlutabréfanúmerunum 26, 28—32, 34, 49, 51, 54—55, 57, 59—60, 62—63, 66, 68—69, 253, 255—256, 403—406, 431—432, 441, 447, 529, 558—559, 570, 602, 641—642 og 646. Öll þessi hlutabréf voru eign hlutafélagsins sjálfs á þeim árum, sem arðurinn var greiddur fyrir, og hafði hlutafélagið keypt þau af Gísla J. Johnsen ræðismanni árið 1929.

Oddsteinn Friðriksson hefir borið í málinu, að hann hafi sýnt arðmiða þessa til greiðslu fyrir ákærðan samkvæmt beiðni hans, og hafi ákærður afhent honum arðmiðana um leið og Oddsteinn fór að sækja arðgreiðsluna fyrir ákærð-

an, og hefir ákærður kannast við, að þetta hafi verið þannig.

Í októbermánuði og desembermánuði 1933 greiddi féhirðir hlutafélagsins Ólafi Jenssyni póstmeistara, hér í bænum, kr. 158.00 í hlutafjárarð gegn 79 arðmiðum. 45 af arðmiðum þessum voru fyrir árið 1930, og voru á þeim hlutabréfanúmerin 26, 29, 35—40, 43—53, 60, 64—65, 67—69, 251—254, 258, 404—405, 431—434, 468—470, 528—529, 559, 570 og 641—642, og var arðurinn, sem greiddur var gegn þeim, kr. 90.00. En 34 af arðmiðum þessum voru fyrir árið 1931, og voru letruð á þá hlutabréfanúmerin 27, 33, 35—48, 50, 52—53, 56, 58, 61, 64—65, 67, 251—252, 254, 433—434, 468—470 og 528, og er arður sá, sem greiddur hefir verið samkvæmt þeim, kr. 68.00. Hlutabréfin með þessum númerum, einnig þau, sem ekki er getið hér að framan, að Oddsteinn Friðriksson fékk greiddan arð af, voru eign hlutafélagsins sjálfs á framangreindum árum, og eignaðist það þau öll árið 1929.

Ólafur Jensson hefir borið í málinu, að hann hafi fengið arðmiða þessa hjá ákærðum sem greiðslu vegna viðskipta við Ólaf Jensson sjálfan og við pósthúsið, og hefir ákærðurur jatað, að svo hafi verið.

Í ágústmánuði 1933 greiddi féhirðir félagsins ákærðum kr. 540.50 gegn 253 arðmiðum fyrir árin 1920—1928 og 1930 1931, og voru á arðmiða þessa letruð hlutabréfanúmerin 112, 215—216, 218, 222, 367—370, 419—422, 530—531, 544—545, 568—569, 582, 592, 619 og 624, og voru arðmiðar með hverju framangreindu númeri fyrir allan framangreindan tíma. Ákærður var ekki eigandi að neinu af hlutabréfum þessum, er hann fékk arð þennan greiddan, og hafði aldrei verið eigandi þeirra. Af hlutabréfunum nr. 215—216, 218, 222, 544—545, 592 og 624 hafði áður verið greiddur arður fyrir tímabil það, sem ákærður fékk þannig greiddan arð af bréfum þessum fyrir, og fundust við rannsókn málsins í vörzlum hlutafélagsins arðmiðar þeir, sem þannig höfðu áður verið greiddir af hlutafélaginu, meðal greiddra arðmiða hlutafélagsins, að öðru en því, að af hlutabréfi nr. 592 hefir ekki fundizt arðmiði sá, sem áður hefir verið greiddur fyrir árið 1931, og af hlutabréfi nr. 624 hafa ekki fundizt áður greiddir arðmiðar fyrir árið 1920, 1928 og 1931.

Af hlutabréfunum nr. 112, 367—370, 419—422, 530—531, 568—569, 582 og 619 hafði ekki áður verið greiddur arður fyrir framangreint tímabil.

Með hlutabréfum félagsins fylgdu, er þau voru gefin út, arðmiðar til ársins 1919, og er því tímabili var lokið, voru prentaðar nýjar arðmiðaarkir fyrir tímabilið frá 1920—1939. Samkvæmt því, sem upplýst er í málinu í sambandi við rannsókn tveggja dómkvaddra manna, sem athuguðu bækur og skjöl umrædds hlutafélags í sambandi við rannsókn máls þessa, hafa eigendur siðastnefndra hlutabréfa aldrei fengið afhentar arðmiðaarkir þær, sem giltu fyrir tímabilið frá 1920—1939, en þetta er þó ekki fyllilega upplýst að því er snertir hlutabréfin nr. 112 og 582.

Í októbermánuði 1933 fékk ákærður greiddan hjá féhirði félagsins hlutafjárarð að upphæð kr. 342.00 gegn 162 arðmiðum fyrir árin 1911—1919, og voru á arðmiðum þessum hlutabréfanúmerin 157—165, 377—378, 506—507, 512—513 og 553—555, og voru með hverju númeri arðmiðar fyrir allan framangreindan tíma. Að öllum þessum hlutabréfum, nema hlutabréfunum nr. 553—555, var ákærður eigandi, er hann fékk arð þennan greiddan, og hafði hann verið skráður eigandi þeirra, frá því á árinu 1932, en ekki fyrir þann tíma. En hlutabréfin nr. 553—555, átti ákærður ekki, er hann fékk arð þennan greiddan, og hafði aldrei átt þau. Af öllum þessum hlutabréfum hafði eigendum þeirra áður verið greiddur arður fyrir framangreint tímabil, og hafa 136 af arðmiðum þeim, sem eigendum bréfanna var greiddur arður gegn, fundizt í vörzlum hlutafélagsins, eða allir arðmiðar af bréfum þessum fyrir árin 1911—1912, allir arðmiðar af þeim fyrir árin 1913, nema af hlutabréfunum nr. 512—513 og nr. 554—555, og fyrir árið 1914 hafa engir áður greiddir arðmiðar fundizt af hlutabréfum þessum.

Þá hafa og fundizt allir arðmiðar af hlutabréfum þessum fyrir árið 1915—1919, nema 4 arðmiðar, þ. e. arðmiðar frá 1917 af hlutabréfunum nr. 377—378 og 554—555.

Á öllum framangreindum arðmiðum, er ákærður fékk greidda hjá hlutafélaginu, voru númerin stimpluð með tölustimpli, allir með sama eða samskonar stimpli og aðrir arðmiðar fyrir tímabilið frá 1920—1939 hafa verið tölusettir með, og var að öllu leyti venjulegur frágangur á arðmiðum þeim, sem ákærður fékk greidda fyrir það tímabil. En arð-

miðar þeir, sem ákærður fékk greidda fyrir tímabilið frá 1911—1919, voru ekki með neinni undirskrift, en á öðrum arðmiðum, sem greiddir höfðu verið fyrir það tímabil, var sem undirskrift stimpað nafnið „Árni Filippusson“. Þá voru og á öðrum arðmiðum, sem greiddir höfðu verið fyrir þetta tímabil, handskrifuð númer með rithönd Árna Filippussonar, fyrrverandi framkvæmdarstjóra félagsins, að talið er, en arðmiðar þeir, sem ákærður fékk greidda fyrir þetta tímabil, voru með stimpluðum númerum, eins og að framan greinir.

Arðmiðar þeir, sem áður höfðu verið greiddir fyrir síðara tímabilið með sömu númerum og fyrir sama tíma og ákærður fékk arð greiddan fyrir (tvígreiddir arðmiðar), voru með handskrifuðum númerum með rithönd fyrrnefnds Árna Filippussonar, að talið er, en allir aðrir arðmiðar, sem greiddir hafa verið fyrir það tímabil, eru eftir því sem upplýst er í málinu með stimpluðum númerum.

Ákærður hefir játað að hafa sýnt sjálfur til greiðslu og fengið greidda arðmiða þá, sem að framan segir, að honum hafi verið greiddir, auk þess sem hann hefir, eins og að framan greinir, játað, að hafa afhent þeim Oddsteini Friðrikssyni og Ólafi Jenssyni það af framangreindum arðmiðum, sem þeim voru greiddir.

Ákærður hefir skýrt frá tildrögum þess, að hann fékk arðmiða þessa, þannig:

Hann kveðst hafa átt mikið af hlutabréfum í umræddu hlutafélagi, eða hann og fjölskylda hans alls um 125 hlutabréf, sem hann kveðst hafa keypt af öðrum hluthöfum í félaginu, og hafi arðmiðaarkir ekki fylgt sumum hlutabréfum hans, og kveðst hann því hafa farið til þáverandi framkvæmdarstjóra og féhirðis félagsins, Friðriks Þorsteinssonar, og farið fram á, að fá hjá honum arðmiðaarkir með hlutabréfum þessum, og kveðst hafa komið til Friðriks í þessum erindum tvisvar í byrjun ársins 1933, en þá hafði verið, í árslok 1932, samþykkt á hluthafafundi í félaginu að innleysa arðmiða af hlutabréfum í félaginu, hversu gamlir sem þeir væru, en áður hafði verið svo ákveðið í samþykktum félagsins, að arður af hlutabréfum fyrntist á tveimur árum. Fyrra skiptið, sem ákærður kom þannig til Friðriks Þorsteinssonar til þess að fá arðmiðaarkir, kveðst hann hafa skýrt Friðrik frá númerum hlutabréfa, sem sig vantaði

arðmiðaarkir við, og hafi Friðrik afhent sér arðmiðaarkir, sem hann hafði fundið með sömu númerum og ákærður skýrði honum frá, að væru á hlutabréfum hans, en það hafi aðeins verið fáar arkir. En í síðara skiptið, sem hann kom til Friðriks í þessum erindum, kveðst hann hafa farið með honum (F. Þ.) inn í skrifstofu félagsins, og hafi Friðrik þá tekið bunka af arðmiðaörkum, sem til var á skrifstofu félagsins, og leyft ákærðum að athuga, hvað þar kynni að vera af arðmiðaörkum með sömu númerum og voru á hlutabréfum ákærðs, og hefir ákærður játað, að hafa þá tekið og haft á brott með sér arðmiðaarkir úr bunka þessum.

Hann kveðst þá hafa haft óglögga og að nokkru leyti ranga númeraskrá yfir hlutabréf sín, og heldur fram, að hann hafi við umrætt tækifæri ekki beinlínis vitað, að hann tók meira af arðmiðaörkum en honum hafi borið, en kveðst hafa ætlað að sjá um, að hann fengi ekki minna af örkum þessum en honum bar, og kveðst, er hann tók arkirnar, hafa búist við, að þær væru ef til vill eitthvað fleiri en honum bar að fá. Hann kveðst þá hafa fengið arðmiðaarkir fyrir árin 1910—1919, og heldur fram, að hann hafi þá talið sig eiga í raun og veru eitthvað af slíkum arðmiðaörkum hjá félaginu, því hann kveðst árið 1926 hafa keypt fáein hlutabréf, sem fylgt hafi arðmiðaarkir fyrir þetta tímabil, en er hann sýndi hlutabréf þessi á skrifstofu félagsins til þess að láta skrá eigendaskipti, hafi þáverandi framkvæmdarstjóri, Árni Filippusson, haldið því fram, að ákærðum bæru ekki þessar arðmiðaarkir, og látið hann afhenda sér þær. Hann heldur fram, að arðmiðaarkir þær fyrir umrætt tímabil, sem hann tók þannig á skrifstofu félagsins við framangreint tækifæri, hafi ekki verið fastar við nein hlutabréf, og hafi númer verið stimplað á arðmiðaarkir þessar með tölustimpli, sem og á aðrar arðmiðaarkir þær, sem hann tók þá. Hann heldur fram, að Friðrik Þorsteinsson hafi verið inni á skrifstofu félagsins, er hann (ákærður) tók arðmiðaarkirnar og fór burt með þær, og kveður sig minna, að hann hafi vafið örkum þeim, sem hann tók, saman, og farið þannig með þær í hendinni, en ekki látið þær í tösku eða þessháttar. Hann kveðst hafa við umrætt tækifæri náð þannig í allar þær arðmiðaarkir, sem hann hefir tekið af arðmiða þá, sem um ræðir í máli þessu, aðra en arðmiða af hlutabréfum þeim, sem hlutafélagið

átti sjálft, og jafnvel fleiri arkir, en kveðst ekki muna, hvort hann náði þá í nokkrar aðrar arðmiðaarkir, þ. e. arkir, sem hann vantaði og taldi sig eiga rétt á að fá. Hann kveðst að einhverju leyti hafa borið arðmiðaarkir þær, sem hann tók þá, saman við hlutabréfaskrá þá, sem hann hafði meðferðis, en ekki allar, og hafi eitthvað af örkunum haft sömu númer og voru á lista þeim, sem hann hafði meðferðis, en á skrá þessari hafi verið númer allra þeirra hlutabréfa, er hann þá átti, en ekki aðeins númer þeirra bréfa, sem hann taldi sig vanta arðmiðaarkir með. Hann heldur fram, að hann hafi farið með arðmiðaarkirnar út af skrifstofunni að Friðrik Þorsteinssyni ásjáandi, en hefir játað, að hann hafi ekki sýnt Friðrik, hvaða arkir þetta voru (þ. e. með hvaða númerum eða hve margar) og að Friðrik hafi ekki á nokkurn hátt leyft honum eða samþykkt, að ákærður tæki eða hefði á brott með sér nokkrar aðrar arðmiðaarkir en þær, sem hann kynni að finna með sömu númerum og hlutabréf ákærðs og hann ætti í raun og veru rétt á að fá afhentar. Hann kveðst þó ekki geta fullyrt, að Friðrik hafi séð eða tekið eftir, að hann (ákærður) fór með umræddar arðmiðaarkir út úr skrifstofunni, en heldur fram, að hann hafi ekkert gert til að leyna því fyrir Friðrik, að hann fór með arkirnar með sér.

Ákærður hefir játað að hafa síðar orðið beinlínis var við, að hann hafi fengið þannig arðmiðaarkir, sem honum bar ekki að fá, og hefir játað að hafa samt klippt sundur arðmiðaarkir þær, sem honum bar ekki samkvæmt hlutabréfaeign sinni að fá, og sýnt þá til greiðslu hjá hlutafélaginu og fengið framangreindan arð greiddan gegn þeim. Afgangarnir af arðmiðaörkum þessum hafa þó ekki komið fram við rannsókn málsins, og kvaðst ákærður ekki hafa þá í sínum vörzlum, er rannsókn málsins fór fram, en hélt fram, að þeir hafi lent í bréfarusli á skrifstofu hans og glatazt.

Að því er snertir þá framangreinda 144 arðmiða af 72 hlutabréfum, sem hlutafélagið átti sjálft, þá hefir ákærður ætíð við rannsókn málsins (einnig eftir að hann gerði framangreinda játningu), haldið því fram, að hann hafi keypt arðmiða þessa eða eignast þá í einhverjum slíkum viðskiptum, en hann hefir ekki gert grein fyrir því, frá hverjum eða hvenær hann hafi fengið arðmiða þessa, en

heldur fram, að hann hafi sumarið eða haustið 1933 orðið arðmiða þessara var í peningaskáp sínum, án þess að muna þá, hvaðan hann hafði fengið þá, og það er ekki upplýst í málinu, hvernig arðmiðar þessir hafa komizt í vörzlur ákærða.

Vitnið Gísli J. Johnsen, sem seldi hlutafélaginu umrædd hlutabréf, sem arðmiðarnir voru frá, hefir borið, að hann telji alveg sjálfsagt, að umræddir arðmiðar (þ. e. fyrir árin 1930 og 1931) hafi fylgt hlutabréfunum, er hann seldi hlutafélaginu þau á árinu 1929, svo sem venja er til við slík kaup, en virðist ekki hafa athugað sérstaklega eða tekið eftir, hvort svo var eða ekki.

Vitnið Ástþór Matthíasson hefir borið, að hann hafi afhent þáverandi framkvæmdarstjóra félagsins, Árna sál. Filippussyni, hlutabréf þessi f. h. Gísla J. Johnsen, er umrædd sala fór fram, en kveðst ekkert hafa athugað, hvort umræddir arðmiðar fylgdu þeim þá, en Árni sál. Filippusson, sem tók við hlutabréfunum, hafi athugað öll hlutabréfin og ekki gert neinar athugasemdir við þau að neinu leyti, og gerir vitni þetta því ráð fyrir, að þá hafi fylgt hlutabréfum þessum allir arðmiðar, sem áttu að fylgja þeim.

Vitnið Friðrik Þorsteinsson hefir borið, að er hann tók við skjölum hlutafélagsins vorið 1932, en þau höfðu áður verið geymd á heimili Árna sál. Filippussonar, hafi hann ekki athugað, hve mikið af arðmiðum fylgdu hlutabréfunum, en hann kveðst hafa vafið og límt saman umbúðapappír utan um þau og geymt þau í læstum peningaskáp á meðan hann starfaði hjá félaginu, og kveðst hann ekki hafa opnað pakkann né vita um, að nokkur hafi opnað hann þann tíma, og kveðst vitnið, er hann lét af störfum hjá félaginu, hafa afhent Jóhanni G. Brynjólfssyni, er þá varð framkvæmdarstjóri félagsins, hlutabréf þessi í framangreindum umbúðum og án þess að athuga þau nokkuð eða hvaða arðmiðar fylgdu þeim.

Vitnið Jóhannes G. Brynjólfsson hefir borið, að hann hafi tekið við hlutabréfum þessum í slíkum umbúðum, sem Friðrik Þorsteinsson hefir borið, og kveðst ekki, hvorki er hann tók við hlutabréfunum né síðar, hafa athugað, hvaða arðmiðar fylgdu þeim, fyrr en eftir að framangreindir arðmiðar höfðu verið greiddir og tekið var að athuga, hvort

sú greiðsla hefði verið réttmæt. Hann hefir og borið, að hann hafi ætíð geymt hlutabréf þessi í læstum peningaskáp.

Á annan hátt hafa heldur ekki fengizt upplýsingar um, hvort umræddir arðmiðar hafa fylgt hlutabréfunum, er hlutafélagið eignaðist þau, eða eftir það.

Það er því með öllu óvíst, hvort arðmiðar þessir hafi fylgt hlutabréfunum, er hlutafélagið keypti þau, og samkvæmt framburði þeirra Friðriks Þorsteinssonar og Jóhannesar G. Brynjólfssonar virðast þeir varla hafa getað verið teknir af hlutabréfunum, eftir að þau voru afhent Friðrik Þorsteinssyni, og ekkert hefir komið fram í málinu, sem bendi til þess, að ákærður hafi átt þess kost að taka arðmiða þessa af hlutabréfunum á meðan þau voru í vörzlum Árna sál. Filippussonar sem framkvæmdarstjóra félagsins, né að hann hafi gert það þá, né áður, það verður því eigi talið útilokað, að ákærður hafi fengið arðmiða þessa á einhvern hátt við kaup.

Vitnið Oddsteinn Friðriksson hefir borið, að ákærður hafi ekki beðið vitnið neitt um að halda því leyndu, hvaðan vitnið hafi fengið arðmiða þessa. En vitnið Ólafur H. Jensson hefir borið, að ákærður hafi sagt við hann, að ekki væri vert að vitnið skýrði frá því, hvar hann hafi fengið arðmiða þessa, því þá kæmi í ljós, að ákærður væri að eignast mikið af hlutabréfum í félaginu, en að öðru leyti hafi ákærður ekki beðið vitnið um að halda þessu leyndu. Og það er ekki sannað, að ákærður hafi vitað eða haft ástæðu til að álita, að hlutafélagið ætti hlutabréf þau, sem arðmiðar þessir voru frá, eða að því bæri ekki að greiða arð þann, sem hann fékk greiddan gegn arðmiðum þessum.

Það verður því eigi talið upplýst, að um saknæmt athæfi sé að ræða af hálfu ákærðs að því er snertir umrædda arðmiða af hlutabréfum, sem hlutafélagið átti sjálft.

Vitnið Friðrik Þorsteinsson hefir borið, að er hann tók við skjölum umrædds hlutafélags, eftir að hann hafði tekið við störfum hjá því, hafi verið til meðal skjala þess ónotaðar arðmiðaarkir fyrir tímabilið frá 1920—1939, þar á meðal arkir, sem letruð voru númer á hvern arðmiða með tölustimpli. En vitnið kveðst ekki hafa talið, hve margar arkir þessar voru, hvorki hinar tölusettu né aðrar, en er rannsókn máls þessa fór fram, voru til í vörzlum félagsins

129 arðmiðarkir, allar ótölusettar. Vitni þetta hefir og borið, að á umræddum tíma hafi verið til í vörzlum félagsins arðmiðarkir fyrir tímabilið frá 1910—1919 með tölusettum arðmiðum, er tölusettir hafi verið með tölustimpli og ekki áfastar við nein hlutabréf, en er rannsókn máls þessa hófst, voru til í vörzlum félagsins 281 hlutabréfaeyðublöð með viðfestum arðmiðaörkum fyrir tímabilið frá 1910—1919, ótölusettum, sem upphaflega höfðu verið prentaðar með hlutabréfum, en engar lausar arðmiðarkir fyrir það tímabil né nein hlutabréfaeyðublöð án slíkra viðfesta arðmiðarka.

Hlutfélagið var stofnað árið 1910, og voru hlutabréf þá prentuð með arðmiðaörkum fyrir tímabilið til 1919 viðfestum, og á efnahagsreikningi félagsins pr. 31. desember 1910, er búið var að gefa úr hlutabréf þau, sem gefin voru út í sambandi við stofnun félagsins, er talið, að til séu 300 ónotaðar hlutabréfaarkir. Síðan (árið 1915) var gefið út eitt hlutabréf, og þar eð 281 hlutabréfaeyðublöð voru til, er rannsókn málsins hófst, er ekki ástæða til að ætla, að misnotaðar hafi verið fleiri en þær 18 arðmiðarkir fyrir þetta tímabil, sem ákærður hefir fengið innleysta arðmiða frá, eins og að framan greinir.

Er tímabil það var á enda, sem hinar upphaflegu arðmiðarkir voru ætlaðar fyrir, voru prentaðar nýjar arðmiðarkir fyrir tímabilið frá 1920—1939, sem voru afhentar hlutabréfaeigendum, og samkvæmt reikningi til félagsins frá prentsmiðju þeirri, sem prentaði arðmiðarkirnar, er talið, að þær hafi verið 800. Arðmiðar fyrir þetta tímabil með sömu númerum og öll þau 660 hlutabréf í félaginu, sem gefin hafa verið út, hafa komizt í umferð, þar á meðal tvennir arðmiðar með 12 hlutabréfanúmerum, og þar eð til voru í vörzlum félagsins, er rannsókn málsins hófst, 129 arðmiðarkir fyrir þetta tímabil, hafa arðmiðarkir þær, sem prentaðar voru fyrir þetta tímabil, verið að minnsta kosti 801, en hinsvegar hefir ekkert komið fram í málinu, sem bendi til þess, að um frekari misnotkun á arðmiðaörkum fyrir þetta tímabil hafi verið að ræða en að því er snertir framangreinda arðmiða, sem ákærður hefir fengið greidda.

Vitnið Friðrik Þorsteinsson hefir og borið, að ákærður hafi komið til hans í byrjun ársins 1933 og óskað eftir að fá afhentar arðmiðarkir, sem hann vantaði, þar eð hann

hefði keypt hlutabréf, sem engar arðmiðaarkir fylgdu, og kveðst vitnið hafa fundið meðal hinna tölusettu arðmiða-arka, sem til voru í vörzlum félagsins, 3 arkir, sem letruð voru á sömu númer og hlutabréf, sem ákærður átti, og kveðst vitnið hafa afhent ákærðum þær arkir. Nokkru síðar hafi ákærður komið til vitnisins og óskað eftir að fá að athuga, hvort ekki væru til í skrifstofu félagsins fleiri arðmiðaarkir með sömu númerum og hlutabréfin, sem hann átti, og sem arðmiðaarkir fyrir tímabilið frá 1920—1939 hefðu eigi áður verið afhentar með. Vitnið, sem kveðst þá hafa verið statt í búð félagsins, kveðst þá hafa farið með ákærðum inn í skrifstofu félagsins, tekið arðmiðaarkir þær, sem félagið átti, út úr skáp þeim, sem þær voru geymdar í, og látið þær á borð og leyft ákærðum að athuga þær, til að sjá, hvort þar væru nokkrar arkir með sömu númerum og hlutabréf hans, en fullyrðir, að ekkert hafi verið á það minnst, hvorki af ákærðum né vitninu, að ákærður mætti taka eða hafa á brott með sér arðmiðaarkir þær, sem hann kynni að finna með sömu númerum og hlutabréf hans, og hafi vitnið ekki ætlazt til þess, að ákærður hefði á brott með sér arðmiðaarkir þær, sem hann kynni að finna og telja sig eiga tilkall til, án þess að bera það undir vitnið, en kveðst hafa ætlazt til þess, að ákærður sýndi honum arðmiðaarkir þær, sem hann kynni að finna þannig, og ekki hafa ætlað að afhenda ákærðum neinar arðmiðaarkir án þess að bera númer þeirra saman við númer hlutabréfa þeirra, sem ákærður taldi sig vanta arðmiðaarkir við, svo sem hann hefði gert, er hann afhenti ákærðum framan- greinar 3 arðmiðaarkir. Er vitnið hafði lagt arðmiðaarka- bunkann á borðið og leyft ákærðum að athuga hann, kveðst vitnið, eftir því sem hann bezt man, hafa farið út úr skrifstofunni á undan ákærðum og skilið ákærðan þar eftir einan, enda kveðst vitnið þá hafa verið einn við afgreiðslu í búð félagsins vegna þess að aðstoðarmaður hans hafi verið veikur, og hafi ákærður því næst farið burt úr skrifstofunni, án þess að láta vitnið vita um, er hann fór, og þeir (ákærður og vitnið) ekki talazt um þetta síðar, en vitnið kveðst þó ekki geta alveg fullyrt, að hann hafi farið út úr skrifstofunni á undan ákærðum, en fullyrðir, að hann hafi ekki vitað um eða orðið var við, að ákærður tæki eða færi brott með nokkrar arðmiðaarkir úr skrifstofunni við um-

rætt tækifæri, þó svo kunni að vera, að hann hafi verið inni á skrifstofunni á meðan ákærður var þar og orðið honum samferða út.

Með framangreindum framburðum þeirra vitnisins, Friðriks Þorsteinssonar, og ákærðs, og öðru því, sem upplýst er í málinu, verður að telja sannað, að ákærður hafi þannig náð í framangreindar arðmiðaarkir tölusettar á skrifstofu félagsins. Hinsvegar er ekki upplýst um, hvernig á því stendur, að tölusettar arðmiðaarkir voru til í vörzlum félagsins, er Friðrik Þorsteinsson tók við framkvæmdarstjórástarfinu. En að því er snertir arðmiðaarkir þær fyrir tímabilið frá 1920—1939, sem voru með sömu númerum og hlutabréf, sem ekki höfðu áður verið afhentar eigendum þeirra arðmiðaarkir fyrir þetta tímabil, þá verður að telja líklegast, að er arkir þessa höfðu verið prentaðar, hafi verið tölusettar arkir með númerum allra þeirra hlutabréfa, sem gefin höfðu verið út, og hafi þessar arkir síðar verið geymdar í vörzlum félagsins, þar eð hluthafar vitjuðu þeirra ekki. Og að því er snertir arðmiðaarkir þær fyrir þetta tímabil, sem voru með sömu númerum og hlutabréf, sem áður höfðu verið afhentar arðmiðaarkir með fyrir umrætt tímabil, þá verður að telja líklegast, að þannig hafi upphaflega verið tölusettar arðmiðaarkir þær, sem ákærður náði í, en þær hafi ekki fundizt, er arðmiðaarkir fyrir þetta tímabil voru afhentar hluthöfum, og hafi þá verið handskrifuð númer á aðrar arkir og þær afhentar hluthöfunum. Enda virðist hlutafélagið ekki hafa átt neinn tölustimpil, en Filippus G. Árnason, sonur frammannefnds Árna Filippussonar, hefir borið, að faðir hans hafi fengið lánaðan hjá útbúi Íslandsbanka hér í bænum tölustimpil þann, sem hann notaði við tölusetningu arðmiðaarkanna.

Þar eð númerin voru handskrifuð á þeim arðmiðaörkum fyrir tímabilið frá 1910—1919, sem hluthafar fengu afhentar með hlutabréfunum, er það harla einkennilegt, að til hafi verið í vörzlum hlutafélagsins arðmiðaarkir fyrir þetta tímabil með stimpluðum númerum og lausar (þ. e. ekki áföst við nein hlutabréfaeyðublöð), en samkvæmt framangreindum framburði vitnisins Friðriks Þorsteinssonar þykir verða að álíta, að svo hafi verið.

Það verður að teljast mjög ólíklegt, að Friðrik Þorsteinsson hafi látið ákærðan hafa á brott með sér arðmiðaarkir

af skrifstofu félagsins, hefði hann vitað um það, án þess að athuga, hvaða eða hve margar arkir um var að ræða, eða hvort ákærður ætti rétt til þess að fá þær. Með tilliti til þessa, svo og með tilliti til þess, að ákærður gaf upphaflega við rannsókn málsins visvitandi ranga skýrslu um, hvernig hann hafi fengið umrædda arðmiða, þykir verða að leggja framburð nefnds vitnis um, að hann hafi ekki vitað, að ákærður hafði arðmiðaarkirnar á brott með sér, og um, að hann (vitnið) hafi ekki leyft ákærðum að taka neinar arðmiðaarkir af skrifstofu félagsins, til grundvallar um þetta, enda hefir ákærður ekki fullyrt, að vitnið hafi vitað um, að hann hafði arðmiðaarkirnar á brott með sér, og hélt að lokum aðeins fram, að hann hafi skilið vitnið þannig, að hann mætti taka arðmiðaarkir þær, sem hann fyndi með sömu númerum og hlutabréf ákærðs, en aðrar ekki.

Samkvæmt því, sem þannig er upplýst í málinu viðvikjandi því, er ákærður tók umræddar arðmiðaarkir, verður að telja, að hann hafi með því framferði sínu brotið gegn 6. gr. laga nr. 51 frá 7. maí 1928. En með því að nota arðmiða frá umræddum örkum til þess að fá greiddan hlutfjárarð, sem hann vissi, að honum bar ekki að fá greiddan, hefir hann brotið gegn 253. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Stjórn framangreinds hlutafélags hefir krafizt þess f. h. félagsins, að ákærður verði dæmdur til þess að greiða félaginu kr. 1000.00 í skaðabætur vegna framangreinds framferðis hans, en ákærður hefir mótmælt þeirri kröfu. Mótmæli sin gegn skaðabótakröfu þessari byggir ákærður á því, að hann hafi þann 20. desember 1934 gert í gestarétti Vestmannaeyja sætt við stjórn félagsins viðvikjandi öllum kröfum, sem félagið hafi átt á hann, en sú sætt var gerð í einkamáli, sem hlutafélagið hafði höfðað gegn ákærðum út af skuldum hans við félagið vegna verzlunarviðskipta. Sætt þessi, sem lögð hefir verið fram staðfest útskrift af í málinu, er svo hljóðandi: „Stefndur, Helgi Benediktsson, skuldbindur sig til þess að greiða stefnanda, Ísfélagi Vestmannaeyja h.f., kr. 1479.69 þann 31. desember 1934, og er með þessari sætt lokið öllum öðrum kröfum af beggja hendi.“

Ákærður hefir þó viðurkennt, að ekki hafi verið minnst neitt sérstaklega á umrædda arðmiðakröfu í sambandi við

sættargerð þessa, en heldur fram, að hann hafi ætlað til þess, að innifaldar væru í sættagerðinni allar kröfur, sem hlutafélagið taldi sig eiga á ákærðan, er sættin var gerð. En vara formaður félagsstjórnarinnar, Hannes Hansson útgerðarmaður, sem af hálfu félagsins gerði umrædda sætt við ákærðan, hefir borið, að umrædd skaðabótakrafa hafi ekki verið innifalin í framangreindri sættargerð, og að ekki hafi verið til þess ætlað af sinni hálfu, heldur aðeins kröfur þær, sem komið höfðu fram af beggja hálfu í umræddu einkamáli, en mál þetta höfðaði hlutafélagið gegn ákærðum til greiðslu skuldar að upphæð um kr. 4000.00, sem félagsstjórnin taldi félagið eiga hjá ákærðum. Þar eð skaðabótakrafan út af misnotkun arðmiðanna kom ekki fram í einkamáli þessu, og hún er ekki nefnd í framangreindri sættargerð, og viðurkennt er af ákærðum, að ekki var minnst á hana í sambandi við sættargerðina, verður eigi talið, að krafa þessi, sem er til orðin vegna refsiverðs afbrots ákærða, sé innifalin í sættargerðinni, og þykir því bera að taka framangreinda skaðabótakröfu hlutafélagsins til greina, þó þannig, að af ástæðum þeim, sem að framan eru greindar, þykir ekki ástæða til þess að dæma ákærðan til þess að endurgreiða hlutafélaginu arð þann, sem hann fékk greiddan gegn arðmiðum frá hlutabréfinu nr. 623, að upphæð kr. 18.00, en að öðru leyti þykir bera að dæma ákærðan til þess að endurgreiða hlutafélaginu framangreindan hlutafjárarð sem hann fékk greiddan hjá því, þar á meðal arð þann, sem hann fékk greiddan gegn arðmiðum af hlutabréfum, sem félagið átti sjálft, þó ekki sé sannað refsivert athæfi af hans hálfu að því er þá snertir.

Þar eð upphæð umræddra arðmiða, sem ákærður fékk greidda hjá félaginu, var samtals kr. 1282.50, en ákærður hefir áður endurgreitt af þeirri upphæð kr. 286.00, ber að dæma hann til þess að greiða félaginu kr. 988.50 í skaðabætur.

Með úrskurði skiptaréttar Vestmannaeyja uppkveðnum þann 15. janúar 1932, var bú Verzlunarfélags Vestmannaeyja h.f., hér í bænum, tekið til gjaldþrotameðferðar samkvæmt kröfu eins af lánardrottnum félagsins, og með úrskurði sama réttar, uppkveðnum sama dag, var bú h.f. Kaupangur, hér í bænum, einnig tekið til gjaldþrotameðferðar, en ákærður var í stjórn beggja þessara hlutafé-

laga og auk þess framkvæmdarstjóri Verzlunarfélags Vestmannaeyja h.f. Eftir að bú hlutafélaga þessara höfðu þannig verið tekin til gjaldþrotaskiptameðferðar, eða í júlímánuði s. á., var Birni E. Árnasyni cand. jur., löggiltum endurskoðanda, falið að endurskoða bókhald félaganna í sambandi við rannsókn út af gjaldþroti þeirra, og síðar var Þórður Bjarnason, endurskoðandi í Reykjavík, ráðinn til þess að aðstoða Björn E. Árnason við endurskoðunina, en þeir luku eigi við endurskoðunina fyrr en í lok júlímánaðar 1934 og skiluðu skýrslu um hana í ágústmánuði s. á., þó lagt væri fyrir þá og oft ítrekað, að lúka endurskoðuninni sem fyrst, en þeir hafa gert grein fyrir því í endurskoðunargerð sinni, hvers vegna þeir luku ekki fyrr við endurskoðunina. Eftir að skýrsla um endurskoðunina barst hingað, var haldin réttarrannsókn út af gjaldþrotunum, sem byrjað hafði verið á, áður en endurskoðunin fór fram, og var málið því næst sent dómsmálaráðuneytinu, eins og að framan greinir.

H.f. Kaupangur.

H.f. Kaupangur var stofnað þann 12. desember 1926, og voru stofnendur félagsins þau ákærður Helgi Benediktsson, kærður Jón Einarsson, kærður Sigurður Ólason, kærður Ari Þorgilsson og Kristjana Óladóttir, verzlunarmær. Ákærður Helgi Benediktsson og kærður Jón Einarsson og Ari Þorgilsson voru kosnir í stjórn félagsins, og voru þeir jafnan í stjórn þess á meðan það starfaði, en kærður Ari Þorgilsson var framkvæmdarstjóri þess og hafði prókúrumboð fyrir það, og var hann starfsmaður félagsins allan tímann, sem það starfaði.

Við stofnun félagsins var hlutafé þess ákveðið 15000 kr., en félagsstjórninni heimilað að auka hlutaféð upp í 25000 kr., en samkvæmt tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar, er félagið var skrásett, er hlutafé þess talið kr. 25000,00, þar af kr. 15000,00 innborgað, og samkvæmt því, sem upplýst er í málinu við framangreinda endurskoðun á bókhaldi þess, virðist sú upphæð í raun og veru hafa verið innborguð, og er hún talin vera greidd í verzlunarvöru, sem ákærður afhenti félaginu við innkaupsverði, sem var alls kr. 14520,57, auk þess verzlunaráhöld fyrir kr. 500,00. Þá hefir kærður Ari Þorgilsson og borið, að hann hafi lagt fram kr. 3000.00 hlutafé til félags þessa, þar af kr. 1000.00 í pen-

ingum strax er félagið var stofnað eða rétt þar á eftir, og kr. 2000.00 síðar, sem greitt hafi verið með vinnu o. fl. Hinir stofnendurnir (aðrir en H. B. og A. Þ.) hafa borið, að þau hafi ekki lagt neitt hlutafé fram til félagsins, en munu hafa verið talin eiga eitthvað af hlutafé því, sem ákærður lagði fram, og hafa þau Sigurður Ólason og Kristjana Óladóttir borið, að svo hafi verið um talað, að þau ættu eitt hlutabréf 100 króna hvort.

Hlutafélag þetta rak verzlun með ýmsar erlendar vörur hér í Vestmannaeyjum frá því það var stofnað og þar til þann 18. ágúst 1928, en þann dag kom upp eldur í sölubúð félagsins, og brunnu vörubirgðir félagsins og skemmdust mikið þá, og eftir það rak félagið ekki neina verzlun. En vöruleifar þess voru seldar á uppboði, og fékkst fyrir þær netto kr. 2522.45, og frá Sjóvátryggingarfélagi Íslands, sem vörurnar voru vátryggðar hjá, fékk félagið útborgað kr. 7500.00 í bætur fyrir brunatjónið á vörum og áhöldum, en frá þeirri upphæð dró vátryggingarfélagið við útborgun fjáris kr. 1541.90, skuld ákærðs við félagið. Aðrar eignir virðist hlutafélagið ekki hafa átt, er það hætti störfum, nema eitthvað af útistandandi skuldum.

Er félagið hætti þannig að reka verzlun vegna brunans, lét kærður Ari Þorgilsson með öllu af störfum hjá því, og þann 31. ágúst 1928 var hann sviptur prókúruumboði því, sem hann hafði fyrir félagið, af meirihluta félagsstjórnarinnar, þeim ákærðum Helga Benediktssyni og kærðum Jóni Einarssyni. Eftir það annaðist ákærður um fjármál félagsins, og heldur hann fram, að hann hafi gert það í samráði við kærðan Jón Einarsson.

Kærður Ari Þorgilsson hafði á hendi bókhald félagsins á meðan það rak verzlun, og kveðst hann hafa fært frumbækur, viðskiptamannahöfuðbók og auk þess faktúrubók fyrir félagið. Bréfabók kveðst hann enga hafa haldið, en bréfum hafi verið haldið saman og einnig fylgiskjölum og hefir hann borið, að allar bækur félagsins og fylgiskjöl, hafi verið til, er hann hætti störfum hjá félaginu, og að ekkert af slíku hafi farið í framangreindum bruna, og kveðst hann hafa afhent ákærðum Helga Benediktssyni allar bækur félagsins og fylgiskjöl, sem voru heima hjá honum (A. Þ.), og að ákærður hafi einnig tekið við þeim bókum og skjölum félagsins, sem voru í húsnaði verzlunar þess.

En er bú félagsins hafði verið tekið til gjaldprotaskipta-meðferðar, afhenti ákærður skiptaráðanda viðskiptamanna-höfuðbók fyrir árið 1927 og sjóðdagbók fyrir það ár og auk þess frá byrjun ársins 1928 til 7. apríl s. á. og frumbækur, en aðrar bækur ekki og engin fylgiskjöl, nema nokkra innkaupsreikninga og bankakvittanir. Aðrar verzlunarbækur fengust ekki afhentar og fyrirfundust ekki, né önnur fylgiskjöl. Ákærður heldur fram, að hann muni ekki, hve miklu af verzlunarbókum félagsins hann tók við, og að hann hafi afhent allar þær bækur félagsins, sem hann hafði í sínum vörzlum, og að hann hafi ekki, svo hann viti um, tekið við öðrum bókum eða skjölum viðvikjandi félagi þessu en þeim, sem hann afhenti skiptaráðanda og að framan greinir.

Þar eð fylgiskjöl vantar, hefir ekki verið unnt að endurskoða bókhald félagsins til fullnustu, þ. e. ekki unnt að sannreyna, hvort færslur eru réttar. En bækur þær, sem til eru, hafa verið athugaðar.

Þann 31. desember 1927 færði ákærði vörureikningi í sjóðbók hlutafélagsins til skuldar og hlutafjárreikningi til tekna kr. 15000.00, þ. e. vörureikningur er látinn kaupa hlutabréf í félaginu fyrir nefnda upphæð. Félagið er þó ekki talið sjálft eiga þessi hlutabréf, heldur hefir ákærður tekið þau til sín sem sína eign, því samdægurs selur hann Verzlunarfélagi Vestmannaeyja h.f. hlutabréf í h.f. Kaupangur fyrir kr. 24000.00. Eftir þessa færslu er innborgað hlutafé h.f. Kaupangs talið orðið kr. 30000.00, án þess að sjáist, að um nokkra innborgun hlutafjár eða ný verðmæti vegna hlutafjárauðningarinnar sé að ræða. Ákærður hefir að visu haldið því fram við rannsókn málsins, að hann hafi látið hlutafélaginu í té vörur fyrir þeirri upphæð, sem hlutafjárauðningin nam, en hefir ekki gert neina grein fyrir því, hvaða vörur það hafi verið, né hvaðan hann hafi fengið þær, og hvergi sést af bókfærslu félagsins, að það hafi fengið slíkar vörur eða önnur verðmæti sem innborgun á hinu aukna hlutafé eða nokkurn hluta þess, og samkvæmt því, sem verzlunarbækur sýna um vörubirgðirnar og hag félagsins á þessum tíma og er það hætti störfum, virðist ekki hafa getað verið um neina slíka innborgun að ræða. Og telja framangreindir endurskoðendur færslu þessa algerlega óréttmæta.

Framburður ákærðs um, að hann hafi greitt hlutafé þetta til hlutafélagsins, getur því ekki orðið tekinn trúanlegur. En þar eð hér er um ranga og óréttmæta færslu að ræða, sem gefur ástæðu til þess að ætla hag félagsins betri en hann var í raun og veru, og álíta verður, að gerð hafi verið í slíkum tilgangi, verður færsla þessi að teljast brot gegn 1. mgr. 264. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Það hafa ekki fengist við rannsókn málsins upplýsingar um, hvað orðið hafi af verzlunarbókum þeim og fylgiskjölum, sem ekki fengust afhentar né fyrirfundust, er bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar. Þar eð ákærður hefir ekki neitað, að hann hafi tekið við öllum framangreindum bókum og skjölum, sem Ari Þorgilsson hefir eindregið haldið fram, að ákærður hafi tekið við, heldur aðeins haldið fram, að honum sé ekki kunnugt um, að annað af skjölum þessum og bókum en það, sem hann hefir afhent, hafi komið í hans vörzlur, þykir verða að leggja framburð Ara um þetta til grundvallar, en hinsvegar er ekki sannað, að ákærður hafi visvitandi eyðilagð bækur þessar og skjöl, og þar eð svo langur tími, sem að framan greinir, leið frá því félagið hætti störfum og þar til bú þess var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, þykir ákærður ekki verða látinn sæta refsíabyrgð vegna vöntunar bókanna, og fyrir utan það, sem að framan greinir, er ekki neitt saknæmt í sambandi við færslu bóka þeirra, sem endurskoðaðar hafa verið.

Ákærður hefir viðurkennt að hafa tekið við framangreindu fé, sem hlutafélagið fékk greitt fyrir vörur seldar á uppboði, og sem skaðabætur fyrir vörur, sem brunnu og skemmdust af bruna, að upphæð samtals, auk þeirrar upphæðar, sem gekk til greiðslu skuldar ákærðs við sjóvátryggingarfélagið, kr. 8480.55. Fé þetta kveðst ákærður allt hafa greitt upp í skuldir félagsins og greitt að fullu skuldir þær, sem hann annars greiddi, nema útsvarsskuld við bæjar sjóð Vestmannaeyja fyrir árið 1928, sem hann kveðst aðeins hafa greitt að hálfu, án þess þó, að nokkuð væri gefið eftir af skuldinni. Þá kveður ákærður og litilsháttar hafa greiðst af útistandandi skuldum félagsins, en ekki neitt verulegt, og kveðst hann einnig hafa notað það fé til greiðslu upp í skuldir félagsins. Hann heldur fram, að er hann hafði greitt til skuldheimtumanna félagsins fé það, sem að fram-

an greinir, hafi hann álitð, að ekki væri til aðrar kröfur á félagið ógreiddar en eftirstöðvarnar af framangreindri útsvarsskuld, en við greiðslu skuldanna kveðst hann hafa farið eftir bókum félagsins og upplýsingum, sem hann hafði fengið hjá skuldheimtumönnum félagsins. En hann kveðst ekki muna og hefir ekki gert grein fyrir, hverjum hann greiddi þannig skuldir félagsins né hve mikið hann greiddi, og þar eð bækur félagsins frá þessum tíma vanta, hafa ekki fengizt upplýsingar um það, né um hverjar skuldir hvildu á félaginu er það hætti störfum, en samkvæmt efnahagsreikningi félagsins pr. 1. janúar 1928 voru allar skuldir félagsins (fyrir utan hlutafé) þá taldar kr. 12603,10, og í bú félagsins hefir verið lýst kröfum að upphæð samtals kr. 3820.51 og kröfu að upphæð kr. £ 27—0—0, en ekki er upplýst, hvort aðrar skuldir hvíla á félaginu.

Ef allar framangreindar eignir félagsins hafa í raun og veru runnið til félagsins til greiðslu skulda þess, hafa þessar skuldir að minnsta kosti verið umfram eignir þess, er það hætti störfum. Sá efnahagur virðist óeðlilega slæmur, miðað við efnahag félagsins um næstu áramót þar á undan, en þá voru eignir félagsins umfram skuldir samkvæmt efnahagsreikningi taldar kr. 15028.63, miðað við, að útistandandi skuldir félagsins, að upphæð kr. 7104.30, séu taldar sem eign við nafnverði. En ákærður hefir borið, að eftir brunann í verzlunarbúð félagsins hafi komið í ljós vöruvöntun fyrir um kr. 10000.00, og við rannsókn út af bruna þessum hefir kærður Ari Þorgilsson borið, að við vörutalningu, sem fram fór eftir brunann, hafi slík vöruvöntun komið í ljós. Og þar eð hann (A. Þ.) var framkvæmdarstjóri og aðalstarfsmaður félagsins og virðist því muni hafa borið ábyrgð á fjármunum félagsins, þykir ekki ástæða til að véfengja framburð hans um þetta, og virðist því hljóta að hafa verið um slíka vöruvöntun að ræða, þó hinsvegar sé óupplýst um orsakir hennar. Og þar eð sennilegt má telja, að útistandandi skuldir félagsins hafi verið litilsvirði, eins og ákærður hefir borið, virðist geta verið, að félagið hafi ekki átt eignir fyrir skuldum, er það hætti störfum, og verður því eigi talið, að um undanskot eigna hljóti að hafa verið að ræða, þó skuldir þess væru eigi allar greiddar.

Þar eð þannig verður að álíta, að hlutafélagið hafi ekki

átt eignir fyrir skuldum, er það hætti störfum, verður að telja, að um yfirvofandi gjaldþrot hafi þá verið að ræða, og hefir ákærður því með því að greiða sumum skuldheimtumönnum félagsins inneignir þeirra að fullu, en öðrum ekki neitt, brotið gegn 263. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Eins og að framan greinir, fékk Sjóvátryggingarfélag Íslands h.f. kr. 1541.90 af skaðabótum þeim, sem h.f. Kaupang bar, greitt upp í skuld ákærðs við félagið. Ákærður hefir borið, að hann hafi á einhvern hátt greitt hlutafélaginu þetta aftur, en hefir ekki gert neina grein fyrir þeirri greiðslu, og verður framburður hans um þetta því eigi tekinn trúanlegur, og verður því að líta svo á, að þetta fé hafi runnið til ákærðs, og hefir ákærður þar með brotið gegn 262. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Verzlunarfélag Vestmannaeyja h.f.

Verzlunarfélag Vestmannaeyja h.f. var stofnað samtímis og h.f. Kaupangur, þ. e. þann 12. desember 1926. Stofnendur félagsins voru þeir ákærður Helgi Benediktsson, kærður Jón Einarsson, kærður Sigurður Ólason og kærður Ari Þorgilsson og maður að nafni Hjörleifur Sigurjónsson, og voru þeir Helgi Benediktsson, Jón Einarsson og Sigurður Ólason kosnir í stjórn félagsins, og var aldrei kosin önnur stjórn fyrir félagið. En þeir ákærður H. B. og kærður S. Ó. voru báðir ráðnir framkvæmdarstjórar félagsins við stofnun þess og höfðu báðir prókúruumboð fyrir það, en samkvæmt tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar, dags. þann 31. desember 1928, var prókúruumboð Sigurðar Ólasonar tekið af honum frá og með þeim degi, og hætti hann frá sama tíma störfum hjá félaginu, en ákærður var einn framkvæmdarstjóri félagsins eftir það.

Áður en hlutafélag þetta var stofnað, höfðu þeir ákærður og Hjörleifur Sigurjónsson um nokkur ár rekið verzlun og útgerðarstarfsemi í Vestmannaeyjum sem fullábyrgir félagar undir firmanafninu Verzlunarfélag Vestmannaeyja.

Hlutafé hlutafélagsins var við stofnun þess ákveðið kr. 150000.00, og var það samkvæmt tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar og bókum félagsins allt talið innborgað þegar við stofnun þess. En stjórn félagsins var heimilt að auka hlutaféð um kr. 100000.00 upp í kr. 250000.00.

Samkvæmt stofnsamningi hlutafélagsins skyldi það taka við framangreindum atvinnurekstri þeirra ákærðs og Hjörleifs Sigurjónssonar, og rak hlutafélagið því mest útgerðar- og verzlunarstarfsemi hér í Vestmannaeyjum, en hætti verzlunarstarfsemi í maímánuði 1929, en útgerðarstarfsemi rak félagið fram á árið 1930.

Af stofnsamningi félagsins sést ekki, hve mikið hlutafé hver stofnandi skyldi leggja fram til félagsins. Samkvæmt framburði Hjörleifs Sigurjónssonar var hann talinn eiga kr. 15000.00 af innborguðu hlutafé félagsins, og fékk hann afhent 15 hlutabréf 1000 króna. Jón Einarsson hefir borið, að hann hafi verið talinn eigandi að kr. 3000.00 af hlutafé félagsins. Hann kveðst þó ekki hafa lagt fram neitt hlutafé, en hafa gerzt einn af stofnendum félagsins eftir beiðni ákærðs og fengið 3 hlutabréf 1000 króna fyrir það. Kærður Sigurður Ólason hefir borið, að hann hafi lagt fram kr. 1000.00 sem hlutafé til félagsins, en það hafi þó ekki verið greitt, er félagið var stofnað, en hafi verið greitt síðar. Kærður Ari Þorgilsson hefir borið, að hann hafi lofað að leggja fram kr. 1000.00 í hlutafé, en hann hafi aldrei greitt það. Það voru því kr. 20000.00, sem aðrir en ákærður voru taldir eiga af innborguðu hlutafé félagsins við stofnun þess, og var ákærður því talinn eiga kr. 130000.00 af hlutafé þessu. En allt hið innborgaða hlutafé voru þeir ákærður og Hjörleifur Sigurjónsson taldir leggja fram, og var innborgun þess fölg-in í afhendingu eigna framannefnds sameignarfyrirtækis þeirra til hlutafélagsins, en hlutafélagið tók jafnframt að sér greiðslu skulda firmans. Síðar var ákærður talinn leggja fram til hlutafélagsins kr. 100000.00 í hlutafé á þann hátt, sem nánar verður vikið að síðar.

Það hefur verið rannsakað, eftir því sem unnt hefir verið, hvert hafi verið raunverulegt verðmæti eigna þeirra, sem hlutafélaginu voru þannig afhentar, og hvort um nokkra hreina eign hafi verið að ræða umfram skuldir þær, sem hlutafélagið tók jafnframt að sér greiðslu á.

Það sést eigi af fundargerðarbók félagsins né stofnsamningi, hvert kaupverð eigna þeirra, sem hlutafélaginu voru þannig seldar, hafi verið, og ekki hefir komið fram nein sérstök skrá yfir eignir þessar. En meðal skjala hlutafélagsins fannst eftirrit af afsali ákærðs til hluta-

félagsins fyrir öllum eignum og atvinnurekstri hans hér í Vestmannaeyjum, en það voru eignir framannefnds firma, sem ákærður var þá talinn orðinn einkaeigandi að, og er afsal þetta dagsett þann 31. desember 1926. Ekki er talið upp í afsali þessu, hverjar eignir þessar séu, en kaupverð þeirra er samkvæmt afsalinu kr. 195000.00, og skyldu kr. 150000.00 af því greiðast með hlutabréfum í félaginu, en kr. 45000.00 færast inn á viðskiptareikning ákærða við félagið honum til tekna. En ekki sést þó af bókum hlutafélagsins, að slík færsla hafi nokkru sinni verið gerð, og má því telja raunverulegt söluverð eignanna kr. 150000.00 auk skulda firmans, sem hlutafélagið tók jafnframt að sér greiðslu á, eins og að framan greinir, en ekki er tekið fram í afsali þessu, hverjar þær skuldir voru né hve miklar alls. En samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, voru innifaldar í kaupum þessum allar bókfærðar eignir sameignarfélagsins, og tók hlutafélagið jafnframt að sér greiðslu á öllum skuldum, sem þækur sameignarfélagsins sýndu að það skuldaði, er hlutafélagið var stofnað.

Þó hlutafélagið væri stofnað þann 12. desember 1926, virðist það ekki hafa hafið starfsemi sína né tekið við umræddum eignum fyrr en þann 1. janúar 1927, og hefir verið gerður efnahagsreikningur fyrir eldra félagið pr. 31. desember 1926. Á þeim reikningi byggir svo hlutafélagið bókfærslu sína eftir að það tekur til starfa og hefir yfirtekið eignir þær og tekið að sér greiðslu á skuldum þeim, sem taldar eru á þessum efnahagsreikningi, og er því fyrst og fremst að athuga efnahagsreikning þennan til þess að sjá, hvaða verðmæti hlutafélagið hafi í raun og veru fengið sem innborgað hlutafé. En efnahagsreikningur þessi er svo hljóðandi:

	Eignir:	Skuldir:
1. Peningar í sjóði	kr. 1150.00	
2. Peningar í banka (Ísl.b.) —	750.88	
3. Óseldar fiskbirgðir	— 25000.00	
4. Verzl.- og sildaráhöld ..	— 10000.00	
5. Vörubirgðir	— 151472.85	
6. Fasteignir	— 226000.00	
7. Veðdeildarskuldir		kr. 30354.30
8. Útibú Íslandsbanka Ve. ..		— 20000.00

9. Samþykktir vixlar	kr. 74000.00
10. Kreditorar (mismunur kreditora og útistandandi skulda)	— 115984.69
11. Skuld við Landsbankann	— 277.72
12. Höfuðstóll kr. 150000.00	
13. Varasjóður — 23712.02	— 173712.02
Kr. 414328.73 kr. 414328.73	

Við færslu reiknings þessa er það fyrst að athuga, að skuldamegin er færður mismunur innieigna viðskiptamanna og útistandandi skulda í stað þess að telja allar innieignir viðskiptamanna skuldamegin á reikningnum, en útistandandi skuldir meðal eigna, og verða niðurstöðutölur reikningsins þegar af þessari ástæðu rangar og villandi. En útistandandi skuldir firmans voru á umræddum tíma samkvæmt bókum þess samtals kr. 151537.46 að nafnverði, og inneignir viðskiptamanna samtals kr. 267520.15, en eru í raun og veru meiri vegna gengismunar, sem ekki er tekið tillit til við færslu efnahagsreiknings þessa, eins og nánar verður vikið að síðar.

Við fyrsta og annan lið efnahagsreikningsins hefir ekkert fundizt athugavert annað en að 2. liðurinn, innieign í Íslandsbanka, er samkvæmt reikningi frá bankanum oftalinn um kr. 47.43.

Að því er snertir 3. lið reikningsins, þá hafa ekki fengið upplýsingar um, hve miklar fiskbirgðir þær voru, sem þar eru taldar kr. 25000 virði. Ákærður hefir gert grein fyrir því, að hlutafélagið hafi á árinu 1927 fengið greiddar kr. 18735.00 fyrir fisk þennan auk einhverra annara upphæða, sem hann heldur fram, að félagið hafi fengið greiddar fyrir fisk þennan, en sem hann hefir ekki gert grein fyrir, og hafi þó fiskverð verið lægra árið 1927 heldur en búizt hafi verið við um áramót. Það verður því eigi talin ástæða til þess að álita, að þessi eignaliður hafi verið oftalinn.

Viðvikjandi 4. lið efnahagsreikningsins hefir ekki fundizt í bókum félagsins né skjölum nein sundurliðun. Ákærður heldur fram, að meðal þess, sem talið er í þessum lið, hafi verið reknetaútbúnaður á tvo báta, en hefir ekki

gert nánari grein fyrir þessu. Hann kveður nokkuð af reknetauðbúnaði þessum hafa verið selt árið 1927 fyrir kr. 2500.00, en hitt hafi eyðzt upp við notkun, en kr. 5000.00 var afskrifað af eignum þessum árið 1930, og ekkert kom fram af slíkum eignum, er bú hlutafélagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar. Nánar er ekki upplýst um þetta í málinu, og verður ekki talið sannað, að liður þessi sé oftalin sem eign á framangreindum efnahagsreikningi.

Það hefir ekki fyrirfundizt nein skrá né annað, er sýnir hverjar eða hve miklar vörubirgðir þær voru, sem taldar eru á kr. 151472.85 í 5. lið efnahagsreikningsins, og svo virðist af verzlunarbókum félagsins sem engin vörutalning hafi farið fram, er hlutafélagið tók við vörubirgðum þessum, þ. e. um áramótin 1926—1927, og hefir ákærður viðurkennt, að engin vörutalning hafi þá farið fram, og hefir ákærður ekki getað gert grein fyrir magni varanna, og er ekki upplýst um það á annan hátt.

Ákærður heldur fram, að hann minni, að vörutalning hafi farið fram um mánaðamótin nóvember—desember 1926, en hefir ekkert fullyrt um það, og hefir ekki sýnt nein skilríki fyrir því, að svo hafi verið, og ekkert hefir komið fram við endurskoðun á bókhaldi félagsins, er bendi til þess, að vörutalning hafi farið fram þá, og virðist því slík talning ekki hafa farið fram, eða að ekki hafi verið byggt á slíkri talningu við bókfærsluna. Af bókum félagsins sést, og er viðurkennt af ákærðum, að framangreind upphæð er útsöluverð vara þeirra, sem talið var, að félagið ætti, og er ekki neitt dregið frá útsöluverði varanna vegna vörurýrnunar. Vörubirgðir þessar eru því bersýnilega oftaldar sem eign, fyrst og fremst um álagningu þá, sem lögð hefir verið á innkaupsverð varanna, enda er það viðurkennt af ákærðum, að vörurnar séu oftaldar til eignar um það. Auk þess virðist að sjálfsögðu hljóta að hafa verið ástæða til þess að draga eitthvað frá verði varanna vegna rýrnunar. Á fyrstu þrem árunum eftir að hlutafélagið tekur til starfa, eða árin 1927—1929 (incl.), hefir vörurýrnun hjá hlutafélaginu numið samkvæmt bókum þess kr. 26530.41 árið 1927, kr. 24132.07 árið 1928 og kr. 34642.86 árið 1929, eða samtals kr. 85305.34 öll nefnd 3 ár, eða kr. 28435.11 að meðaltali á ári, og telja

framangreindir endurskoðendur, að eigi muni of mikið að gera ráð fyrir þeirri vörurýrnun árið 1926. Vörurýrnun þessi á árunum 1927—1929 nemur 17,5% af seldum vörum á sama tíma. En það er óeðlilega mikil rýrnun, og mun vera talið riflegt að áætla 3—4% rýrnun af seldum vörum í slíkum verzlunum, og þykir þetta geta bent til þess, að vörurýrnun hafi ekki verið tilfærð hjá félaginu allan tímann, sem það starfaði, eða eitthvað af honum.

Ákærður hefir gert þá grein fyrir þessari rýrnun, að öll umrædd ár hafi allmikið af vörum verið selt á útsölum við mikið lækkuðu verði og auk þess hafi mikið af vörum verið selt á uppboði á árinu 1929, og kveður ætíð, einnig á meðan eldra félagið starfaði, illseljanlegar vörur hafa verið seldar þannig árlega, og hafi slíkar vörur því ekki safnast fyrir, og heldur hann fram, að vörurnar séu ekki oftaldar, nema um álagningu á þær. Þar eð ákærður kveður sömu aðferð hafa verið hafða viðvikjandi vörusölu hjá eldra félaginu, áður en hlutafélagið var stofnað, sem hlutafélagið hafði, verður að telja, að full ástæða sé til þess að álíta, að um jafnmikla rýrnun hafi verið að ræða hjá eldra félaginu sem hjá hlutafélaginu. Það er ekki upplýst í málinu, hve mikil vörusala sameignarfélagsins var árið 1926, en eftir öllum atvikum verður að álíta, að ástæða hafi verið til þess að tilfæra ekki minni rýrnun á vörubirgðum í árslok 1926 en meðaltal rýrnunarinnar framangreind 3 ár, eða kr. 28435.11, en við það lækkar útsöluverð varanna niður í kr. 123037.74. Það er ekki beinlínis upplýst, hve mikið var lagt á innkaupsverð umræddra vörubirgða, þar eð verzlunarbækur sameignarfélagsins voru ekki endurskoðaðar, en samkvæmt því, sem upplýst er við endurskoðun á bókhaldi hlutafélagsins, hefir meðalálagning á vörur, sem hlutafélagið keypti á árunum 1927—1929, verið 44%, og þykir mega álíta, að um sömu meðalálagningu hafi verið að ræða árið 1926, enda hefir ákærður ekki véfengt, að svo hafi verið, en það samsvarar því að draga beri 30,5% frá útsöluverði varanna til þess að finna innkaupsverð þeirra, eða frá framangreindu útsöluverði, að upphæð kr. 123037.74, kr. 37526.50. Auk þess sést af bókum félagsins, að firmanu Braunstein & Schibby hafa verið endursendar af vörubirgðum þessum vörur fyrir kr. 1265.90, sem ber að draga frá verði birgðanna.

Framangreindar vörubirgðir verða því að teljast oftaldar á efnahagsreikningnum um að minnsta kosti kr. 67227.51 og raunverulegt verð vörubirgðanna því í mesta lagi kr. 84245.34.

6. lið efnahagsreikningsins, fasteignir o. fl., fyrir kr. 226000.00, er örðugt að segja um með vissu, hvort er hæfilega talinn til verðs eða ekki. Sundurliðun á þessum lið er í bókum félagsins, og eru innifaldar í honum fasteignir félagsins og skip og auk þess ein bifreið. Fasteignirnar eru taldar við þáverandi fasteignamatssverði að viðbættum 50% af því, og var mikið afskrifað af verði eignanna áður en hún félagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, og telja endurskoðendur, að liti út fyrir, að liður þessi sé eitthvað of hátt talinn á efnahagsreikningnum, en telja sig þó bresta skilyrði til þess að segja, um hve mikið hann kunni að vera oftalin, og verður eigi talið upplýst, að liður þessi sé oftalin til verðs.

Eins og að framan er dregið á, eru útistandandi skuldir ekki taldar í sérstökum eignalið á efnahagsreikningnum, heldur er nafnverð skuldanna dregið frá inneign viðskiptamanna og mismunurinn, þ. e. sú upphæð, sem inneignir þessa nema, umfram upphæð útistandandi skulda, talin skuldamegin á reikningnum. Við endurskoðun á bókhaldi félagsins var athugað sérstaklega, hverjar hinar útistandandi skuldir væru og hvert verðmæti þeirra mundi hafa verið, og var samin skrá yfir þær samkvæmt bókunum, og reyndust þær hafa verið samtals kr. 151807.94 eða kr. 272.48 hærri en þær eru taldar í efnahagsreikningnum og hefir síðar greiðst af skuldum þessum samtals kr. 75860.45, að meðtöldu því, sem greitt hefir verið upp í vexti af skuldunum og málskostnað í sambandi við inneimtu þeirra. Af skuldunum hefir verið eftirgefið eða leiðrétt (felld niður) með síðari færslum í hlutaðeigandi viðskiptareikning kr. 22801.33. Af þeim hefir og síðar verið yfirfært á ákærðan, sem var hinn raunverulegi seljandi þeirra til hlutafélagsins, — án þess andvirði kæmi fyrir — kr. 19419.61, þar á meðal skuld ákærðs sjálfs, að upphæð kr. 9242.42. Skuldir þessar eru því taldar sem eign kr. 75947.48, umfram það, sem hlutafélagið hefir fengið greitt upp í þær, þó ekki sé tekið tillit til vaxta og

kostnaðar, og telja endurskoðendur skuldirnar oftaldar til verðs um þá upphæð.

Ákærður heldur fram, að á þeim tíma, sem um er að ræða, hafi verið ástæða til þess að telja hinar útistandandi skuldir fullgilda eign við nafnverði, en hefir ekki gert nánar grein fyrir því.

Það er augljóst, að framangreind skuld ákærðs sjálfs verður eigi réttilega talin sem eign, er framangreind eignayfirfærsla átti sér stað, og sama verður að álita um aðrar þær skuldir, sem færðar voru á ákærðan, eins og að framman greinir. Hinsvegar þykir varhugavert að álita, að allar þær skuldir, sem fengust ekki greiddar eða síðar voru eftirgefna af einhverjum ástæðum, hafi sýnilega verið einskisvirði, er hlutafélagið var stofnað. En verðmæti skuldanna þykir verða að meta með tilliti til þess, hversu fjárhagur skuldaranna hefir verið á þeim tíma, sem efnahagsreikningurinn var gerður og salan fór fram, en hann getur hafa breytt vegna óvæntra atvika, áður en skuldir voru greiddar, og skuldir því tapazt, sem ástæðu hafi mátt álita til að fengjust greiddar að einhverju eða öllu leyti, er hlutafélagið var stofnað. En upplýsingar liggja ekki fyrir í málinu um hag umræddra skuldara á þessum tíma, enda lítt mögulegt að afla ábyggilegra upplýsinga um slíkt eftir svo langan tíma. En það verður ekki talið rétt að telja slíkar venjulegar verzlunarskuldir sem eign við nafnverði, og verður að telja, að hljóti að hafa verið bersýnileg ástæða til þess að draga að minnsta kosti 20% frá nafnverði skuldanna, og verður því að telja framangreindar skuldir oftaldar sem eign um framangreindar kr. 19419.61 og um 20% af þeim kr. 132388.33, sem þá er eftir af öllum skuldunum, eða kr. 26477.66, eða samtals kr. 45897.27 að frádregnum kr. 272.48, sem skuldirnar voru vantaldar að nafnverði á efnahagsreikningnum, eða kr. 45624.79, sem skuldirnar eru að minnsta kosti oftaldar um sem eign á framangreindum efnahagsreikningi, og er það þá kr. 105910.67, sem í mesta lagi getur talizt, að réttmætt geti hafa verið að telja þær sem eign.

Viðvikjandi 7.—9. lið efnahagsreikningsins hefir ekki fundizt neitt athugavert.

Inneignir viðskiptamanna, sem taldar eru í 10. lið efna-

hagsreikningsins, eru, er framangreindar útistandandi skuldir eru ekki dregnar frá upphæðinni, samtals kr. 267520.15. Ein innieign er þó samkvæmt því, sem komið hefir í ljós við endurskoðun, oftalin um kr. 199.88. Innieignir þessar eru í íslenskum krónum, norskum krónum, dönskum krónum, sænskum krónum og þýzkum ríkismörkum, en í umræddum efnahagsreikningi er allur hinn erlendi gjaldeyrir talinn jafn íslenskum krónum að gengi, þó myntir þessar hefðu hærri gengi en íslenzk króna á umræddum tíma, og miðað við þáverandi gengi á myntum þessum nemur það kr. 27445.47, sem skuldir þessar eru hærri í íslenskum krónum en þær eru taldar á efnahagsreikningnum. Við endurskoðun hefir og komið í ljós, að skuldir að upphæð samtals íslenzkar krónur 35667.26, sem ekki voru bókfærðar, hafa hvílt á eldra félaginu, og eru þær ekki taldar á framangreindum efnahagsreikningi. Ákærður heldur fram, að hann einn, sem þá var talinn einkaeigandi eldra firmans, hafi borið ábyrgð á greiðslu skulda þessara, og að þær hafi aðallega verið fyrir vörur, sem komnar hafi verið hingað fyrir áramótin, en ekki búið að taka upp, og því eigi búið að bókfæra kröfurnar. Og við rannsókn málsins hefir ekki reynzt unnt að upplýsa, hvort hlutafélagið hefir þurft að greiða þá greitt skuldir þessar eða eitthvað af þeim, og verður því eigi tekið tillit til upphæðar þessarar sem skuldar hlutafélagsins, er finna skal skuldlausu eign þá, sem það tók við af eldra félaginu.

Samkvæmt því, sem kom í ljós við endurskoðun á verzlunarbókum og skjölum hlutafélagsins og að framan greinir, töldu endurskoðendur, að skuldir þær, sem hlutafélagið tók að sér greiðslu á við stofnun félagsins, hafi numið kr. 23000.00 umfram það, sem eignir þær, sem það jafnframt fékk afhentar, hafi í raun og veru numið að verðmæti, og hafi því í raun og veru ekkert hlutafé verið innborgað við stofnun félagsins.

Samkvæmt því, sem að framan greinir, verður að telja nægilega upplýst í málinu, að eignir þær, sem hlutafélagið yfirtók og hlutafé þess var talið greitt með, hafi á framan- greindum efnahagsreikningi verið oftaldar til verðs um að minnsta kosti kr. 112899.73, og að ákærðum hljóti að hafa verið ljóst, að svo hafi verið.

Þá verður og að telja skuldir félagsins hafa verið vantaldar um framangreindan gengismun kr. 27445.47, en frá skuldum félagsins ber hinsvegar að draga kr. 199.88, sem ein skuld er oftalin um í reikningum félagsins, og eru skuldir þær, sem hlutafélagið tók að sér greiðslu á, þannig á umræddum efnahagsreikningi vantaldar um kr. 27245.59. En verðmæti allra framangreindra eigna, sem hlutafélagið tók við og sem taldar eru á framangreindum efnahagsreikningi, verður þannig að teljast hafa verið í mesta lagi kr. 452964.46, en skuldir þær, sem félagið tók að sér greiðslu á, samtals kr. 419397.76, og hrein eign kr. 33566.70 í stað kr. 173712.02, sem hún er talin á efnahagsreikningum, og er hrein eign því oftalin um kr. 140145.32. Innborgað hlutafé við stofnun félagsins hefir því numið í mesta lagi framangreindum krónum 33566.70, en er talið í tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar og í bókum félagsins kr. 150000.00, eins og að framan greinir, og er innborgað hlutafé þannig í tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar og í bókum félagsins oftalið um að minnsta kosti kr. 111643.30.

Ákærður, sem var síðast talinn einkaeigandi eldra firmans og var aðalforgöngumaður að stofnun hlutafélagsins og samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, aðalstjórnandi þess, verður að teljast ábyrgur fyrir færslunni á framangreindum efnahagsreikningi og fyrir því, að hann er síðar lagður til grundvallar við bókfærslu hlutafélagsins og að fjárhagur þess og innborgað hlutafé var talið eins og framan greinir. En með tilvísun til þess, sem að framan greinir, verður að telja, að sú reikningsfærsla gefi stórkostlega rangar og villandi upplýsingar um raunverulegan hag hlutafélagsins og að ákærðum hljóti að hafa verið það ljóst, og hefir hann því að áliti réttarins með þessu brotið gegn 1. mgr. 264. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Meðstjórnendur ákærðs og stofnendur að hlutafélaginu virðast, eftir því sem upplýst er í málinu, hafa tekið beinan þátt í stofnun hlutafélagsins, þar á meðal hafa þeir undirritað stofnsamning félagsins, þar sem meðal annars er ákveðið, að hlutafélagið tæki við umræddum atvinnurekstri ákærðs (eignum og skuldum), og 2 þeirra, þeir Sigurður Ólason og Hjörleifur Sigurjónsson, höfðu

starfað hjá eldra firmanu, og virðast þeir því hafa haft fulla aðstöðu til þess að athuga verðmæti framangreindra eigna, og ekki er upplýst, að ákærður hafi beitt þá blekkingum í sambandi við sölu eignanna til hlutafélagsins, og verður því eigi talið, að salan út af fyrir sig hafi verið refsiverð.

Eftir að hlutafélagið var stofnað, telur ákærður sig, samkvæmt verzlunarbókum þess, hafa greitt til félagsins hlutafé sem hér segir:

Þann 30. janúar 1927	kr. 15000.00
Þann 31. desember 1927	— 47000.00
Þann 30. júní 1928	— 13000.00
Og í ágústmánuði 1930	— 25000.00

eða samtals kr. 100000.00

og er allt hlutafé félagsins, kr. 250000.00, þannig að lokum talið innborgað.

Við rannsókn málsins hefir verið athugað eftir föngum, hvort ákærður hafi í raun og veru innt hlutafjárinnborganir þessar af hendi.

Ekkert eða ekki neitt verulegt af hlutafé þessu hefir verið greitt til hlutafélagsins í peningum, en hlutabréf í hlutafélaginu fyrir framangreindri upphæð hafa verið færð ákærðum til skuldar í viðskiptareikningi hans í bókum félagsins, en jafnframt eða um sama leyti eru honum færðar til tekna upphæðir, sem jafna reikninginn. En upphæðirnar eru færðar honum til tekna ýmist vegna þess, að hann er talinn hafa lagt fram nýjar eignir til félagsins, eða vegna þess, að hann er talinn taka að sér greiðslu á skuldum, sem áður voru taldar hvíla á hlutafélaginu. En auk þessa eru ýms önnur viðskipti færð á reikning þennan, þannig að ákærður hefir haft ýms einkaviðskipti, sem að nokkru leyti fara fram fyrir milligöngu félagsins, meðal annars þannig, að hlutafélagið hefir greitt fjárupphæðir fyrir ákærðan vegna þessara viðskipta, og eru þessi viðskipti því færð á viðskiptareikning hans í bókum hlutafélagsins, og er því örðugra en ella að sjá, hvaða upphæðir af þeim, sem færðar eru ákærðum til tekna, eiga að teljast greiðsla á umræddu hlutafé. En eftirtaldar fjárhæðir, sem ákærðum hafa verið færðar til tekna, virðast aðallega hafa talizt sem greiðsla á hinu aukna hlutafé.

Þann 5. febrúar 1927 er ákærðum fært til tekna hlutabréf selt Ara Þorgilssyni, að upphæð kr. 1000.00, sem Ari Þorgilsson er jafnframt skuldaður um í bókum félagsins, en A. Þ. hafði ekki greitt upphæð þessa, er bú hlutafélagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, og fékk hlutafélagið þannig aldrei neitt nýtt verðmæti vegna þessarar ráðstöfunar, en hlutafjárupphæð þessa var ákærður talinn hafa greitt við stofnun félagsins ásamt öðru því hlutafé, sem hann var þá talinn hafa greitt, og að framan greinir.

Þann 30. september s. á. var ákærðum fært til tekna inneign Þorsteins Johnsons hjá félaginu, að upphæð kr. 6018.16. Inneignin er þó framvegis talin í bókum hlutafélagsins, þar til seint á árinu 1928, að hún er talin greidd í sambandi við saltviðskipti, en þær færslur finnast ekki í sjóðdagbók og verða þau viðskipti ekki rakinn frekar samkvæmt bókum félagsins, en ákærður heklur fram, að hlutafélagið hafi ekki greitt neitt vegna inneignar þessarar.

Þann 10. desember s. á. er ákærðum færð til tekna $\frac{1}{2}$ bifreið (V. E. 24) á kr. 1000.00 og 1 fólksflutningsbifreið á kr. 3000.00, eða samtals kr. 4000.00. Árið eftir selur hlutafélagið samkvæmt bókum þess bifreið fyrir kr. 1000.00, en sú eignaupphæð, sem þá á að vera eftir á bifreiðareikningi, kr. 5000.00, er látin falla niður án skýringar, en ákærður hefir gert þá grein fyrir þessu, að fólksflutningabifreiðin, sem ákærður kveður hafa kostað sig kr. 4100.00, hafi eyðilagzt að mestu, en að öðru leyti hefir ákærður ekki gert grein fyrir þessu.

Þann 23. desember s. á. er ákærðum fært til tekna uppboðsandvirði, kr. 4603.60, sem firmað H. Benediktsson & Co í Reykjavík er skuldað um. Ákærður hefir gert þá grein fyrir þessu, að í janúar og febrúar nefnt ár hafi verið seldir á uppboði munir aðallega húsgögn, sem hann og einkafirma hans, Verzlunarfélag Vestmannaeyja, hafi átt, og hafi gengið til hlutafélagsins á framangreindan hátt.

Þann 31. desember s. á., eða samtímis og ákærður er skuldaður um kr. 47000.00 í hlutabréfum, er honum færður til tekna beituskúr fyrir kr. 1750.00. En árið 1930 er skúr þessi seldur fyrir kr. 30.00 og rifinn. Ákærður hefir gert þá grein fyrir þessu, að skúr þessi hafi verið keyptur af Íslandsbanka gegn staðgreiðslu fyrir 1400.00, en bank-

inn hafi nokkru áður fengið hann útlagðan fyrir kr. 1750.00, og hafi hann aðallega verið keyptur til þess að hægt væri að komast að vörugæymsluhúsi, sem hlutafélagið átti, en hafi vegna skipulagsbreytingar á bænum verið rifinn, og þá metinn á kr. 30.00.

Sama dag er ákærðum fært til tekna $\frac{1}{4}$ hluti í vélbátinum „Leó“, kr. 13000.00. Þennan bátshluta hafði ákærður keypt af kærðum Sigurði Ólasyni þann 12. júlí s. á. fyrir kr. 2000.00, en áður átti hlutafélagið $\frac{3}{4}$ hluta bátsins, er taldir voru kr. 12000.00 virði í bókum félagsins. Er sala þessi fór fram, skuldaði báturinn félaginu kr. 5228.19 samkvæmt bókum þess, og er auk þess talinn skulda firmanu W. Jakobsen kr. 2450.97, og var sú skuld greidd í aprilmánuði 1928, en þessar skuldir virðast hafa orðið til vegna taps á útgerð bátsins, og þar eð önnur skulda þessara var við félagið sjálft, en það greiddi hina skuldina, hefði $\frac{1}{4}$ hluti skuldaupphæðar þessarar átt að dragast frá því kaupverði, sem ákærður fékk fyrir bátinn, en skuldir þessar voru endanlega látnar lenda á félaginu að öllu leyti. En ákærður heldur fram, að skuldir þessar hafi að öllu eða einhverju leyti verið skuld W. Jakobsen og Sigurðar Mickelsen, sem hafi gert bátinn út árið 1927, og hafi skuldirnar verið afskrifaðar á þennan hátt, enda hafi einhver vinna í þágu hlutafélagsins eða bátsins komið á móti, en ákærður hefir ekki gert nánari grein fyrir þessu og ekki sýnt nein skilríki fyrir því, að svo hafi verið, og ekkert hefir fundizt í bókum félagsins, sem bendir til þess, að svo hafi verið. Þá heldur ákærður því fram, að hann minni, að mikil viðgerð hafi farið fram á bátinum áður en salan til hlutafélagsins fór fram, en samkvæmt endurskoðunargerðinni virðist slíkt ekki sjást af bókum félagsins, og hefir ákærður ekki gert neina frekari grein fyrir þessu, og hefir ekki tekizt að upplýsa það nánar við rannsókn málsins.

S. d. er ákærðum færð til tekna veiðarfæri vélbátanna „Auður“ og „Leó“, kr. 10000.00, en þessi upphæð er afskrifuð sem einkisvirði árið 1929. En það er ekki tilgreint í þeirri færslu né upplýst á annan hátt, hve mikil veiðarfæri þessi hafi verið, en þau voru afskrifuð sem einkisvirði árið 1929. Ákærður heldur fram, að veiðarfæri þessi hafi ekki verið oftalin til verðs á framangreindum tíma,

miðað við verðlag þá, en hafi við notkun eyðzt og gengið úr sér, en hafi, er þau voru þannig eydd og afskrifuð, verið búin að spara önnur veiðarfærakaup.

S. d. er ákærðum færð til tekna 240 hundrað króna hlutabréf í h. f. Kaupang fyrir kr. 24000.00. Hlutabréfaeign þessi var afskrifuð sem einskisvirði árið 1929. Með tilvisun til þess, sem að framan greinir viðvikjandi h. f. Kaupang, verður að telja, að hlutabréf þau, að upphæð kr. 15000.00, sem gefin voru út sama dag, hafi verið einskis virði, er þau voru færð ákærðum til tekna. S. d. er ákærðum færð til tekna hlutabréf í Dráttarbraut Vestmannaeyja h. f. fyrir kr. 6000.00, sem hann er þá talinn selja félaginu.

Auk framangreindra upphæða, samtals kr. 70371.76, sem eru — að undantekinni upphæð þeirri, sem ákærðum var færð til tekna vegna þess, að hann var talinn taka að sér að greiða Þorsteini Johnsen framangreinda skuld, — eignir, sem ákærður er talinn hafa látið hlutafélaginu í té, hafa ákærðum á nefndu ári verið færðar til tekna ýmsar inneignir viðskiptamanna hjá hlutafélaginu, sem það var talið skulda í byrjun ársins, en sem ákærður er talinn hafa tekið að sér greiðslu á, að upphæð samtals kr. 53456.79.

Auk framangreindra hlutabréfa, sem ákærðum eru færð til skuldar, hafa honum verið greiddar framangreindar upphæðir á ýmsan hátt að mestu. Og um áramótin er hann talinn eiga hjá félaginu kr. 4800.00.

Þann 29. júní 1928 hefir ákærðum verið færð til tekna dómkrafa á þriðja mann, að upphæð kr. 1198.50, sem hann er talinn selja hlutafélaginu við nafnverði, en upp í kröfu þessa hafa aðeins greiðzt kr. 100.00.

Þann 30. s. m. eru ákærðum færðar til tekna innieignir þriggja skuldheimtumanna félagsins, að upphæð samtals kr. 10877.69, sem ákærður er talinn taka að sér greiðslu á.

Sama dag selur ákærður félaginu og honum færð til tekna við nafnverði dómkrafa á þriðja mann, að upphæð kr. 847.82, sem ekkert hefir greiðzt af.

Þann 26. september s. á. er ákærður talinn selja félaginu og honum færð til tekna dómkrafa, að upphæð kr. 712.50, sem ekkert hefir greiðzt af.

Þann 26. október s. á. er ákærður talinn selja hluta-

félaginu og honum færð til tekna við nafnverði dómkrafa, að upphæð kr. 1181.10, sem ekkert hefir fengizt greitt af.

Það er þannig samtals kr. 14822.61, sem ákærðum hefir á árinu 1928 verið fært til tekna vegna krafna, sem hann hefir selt félaginu, og vegna krafna á félagið, sem hann er talinn hafa tekið að sér greiðslu á. Auk þess er upplýst, að þann 27. desember s. á. seldi hann félaginu gegn staðgreiðslu dómkröfu að upphæð kr. 4725.17 við nafnverði, og sem ekkert hefir fengizt greitt af.

Loks er ákærðum þann 31. desember s. á. færðar til tekna kr. 5000.00, sem hann er talinn hafa greitt félaginu í peningum, og í árslok er hann talinn skulda félaginu kr. 889.96.

Á árinu 1929 eru ákærðum ekki færð til skuldar nein hlutabréf, þ. e. hann er ekki talinn greiða neitt hlutafélagið inn til félagsins á því ári, enda er ekki um neinar slíkar millifærslur, sem að framan greinir, að ræða á því ári, að öðru en því, að ákærðum er á því ári færð til tekna ein inneign hjá félaginu, að upphæð kr. 5157.00, sem ákærður var talinn taka að sér greiðslu á.

Á árinu 1930 eru ákærðum færðar til tekna inneignir þriggja skuldheimtumanna hjá félaginu, sem hann er talinn taka að sér greiðslu á, að upphæð samtals kr. 7963.79, og 2 upphæðir, sem taldar eru greiddar hlutafélaginu af tveim firmum, að því er virðist upp í skuld við ákærðan, að upphæð samtals kr. 4925.00. Þá hefir ákærðum og á þessu ári verið færð til tekna kr. 1000.00 í laun fyrir hvern mánuð, eða kr. 12000.00 fyrir árið, en áður höfðu honum verið færð til tekna laun að upphæð kr. 400.00, eða kr. 4800.00 á ári í föst laun, og auk þess 2% af seldum vörum, en sölulaunin voru að meðaltali um kr. 2000.00 á ári, og hafa laun ákærða því verið um kr. 5000.00 hærri 1930 en þau höfðu áður verið.

Í lok ársins var ákærður talinn eiga inni hjá félaginu kr. 650.31.

Það sést ekki af bókum né skjölum félagsins, að eigendur krafna þeirra, sem ákærður tók að sér greiðslu á, hafi samþykkt yfirtöku ákærða á skuldunum, en af bréfum sést, að ýmsir þeirra hafa haldið áfram að krefja hlutafélagið um skuldirnar, eftir að ákærður tók að sér greiðslu þeirra.

Ákærður heldur fram, að eigendur tveggja krafna að upp-

hæð samtals kr. 44411.15, sem ákærður er talinn taka að sér greiðslu á og honum eru færðar til tekna þann 25. apríl 1927, hafi samþykkt yfirtökuna, en hefir þó ekki sýnt nein skilríki fyrir því, og hafa ekki komið fram í málinu nákvæmar upplýsingar um það. En við endurskoðun á bókum og skjölum félagsins hefir ekki komið fram neitt, sem bendi til þess, að hlutafélagið hafi verið krafið um greiðslu skulda þessara eftir yfirtökuna, og þykir því mega taka framburð ákærðs um þetta trúanlegan. Að öðru leyti hefir ákærður ekki gert grein fyrir því, að eigendur skulda þeirra, sem hann er talinn hafa tekið að sér greiðslu á, hafi samþykkt yfirtökuna og verður því að líta svo á, að samþykki annara kröfuhafa hafi ekki verið fengið fyrir yfirtöku skuldanna, og samkvæmt framburði ákærðs hefir hann ekki greitt strax skuldir þær, sem hann tók þannig að sér greiðslu á. Og það er upplýst í málinu, að með dómi uppkveðnum þann 26. apríl 1929 var hlutafélagið dæmt til þess að greiða firma nokkru (A. S. Jötul í Oslo) skuld, sem ákærður hafði tekið að sér greiðslu á og honum hafði verið færð til tekna þann 30. júní 1928. Skuld sú við firma þetta, sem ákærður tók að sér greiðslu á, var að upphæð kr. 2669.15, en hlutafélagið var með tveim dómum uppkveðnum fyrrnefndan dag dæmt til þess að greiða firma þessu samtals n. kr. 4370.69 auk vaxta og málskostnaðar, og eru báðar þessar kröfur taldar stofnaðar áður en framangreind yfirtaka ákærða á skuldunum fór fram. Hinsvegar er ekki upplýst, að hlutafélagið hafi greitt neitt af kröfum þessum.

Kröfur þær, sem hvíldu þannig á hlutafélaginu, og því bar skylda til þess að greiða, jafnt eftir að ákærður er talinn hafa tekið að sér greiðslu á þeim, verður að telja, að hafi verið með öllu óréttmætt að færa ákærðum til tekna og telja skuldir hlutafélagsins lækka um þær upphæðir.

Þar eð framangreindur framburður ákærðs um að hann minni, að viðgerð á v. b. Leó hafi verið innifalin í kaupverði fyrir þann $\frac{1}{4}$ hluta í bát þessum, sem ákærður seldi hlutafélaginu, styðst ekki við neitt í bókum félagsins, og verður að telja mjög ósennilegt, að viðgerð, sem ákærður hefði þannig kostað á öllum bátnum, hefði verið færð honum til tekna, innifalin í söluverði $\frac{1}{4}$ hluta bátsins, — enda fullyrðir ákærður ekkert um þetta — og þykir því verða að leggja bókfærsluna til grundvallar um þetta atriði og álita,

að ákærður hafi selt $\frac{1}{4}$ hluta bátsins fyrir kr. 13000.00. En samkvæmt því, sem upplýst er í málinu um kaupverð báts-hluta þessa, er ákærður keypti hann, og um bókfært verð þeirra $\frac{3}{4}$ hluta bátsins, sem hlutafélagið átti áður, og að framan greinir, verður að telja augljóst, að verð þetta er miklu herra en raunverulegt verðmæti bátshluta þessa eða hæfilegt söluverð getur hafa verið, jafnvel þó um einhverja viðgerð á bátnum hafi verið að ræða, sem ákærður hefði kostað að sínum hluta.

Með tilliti til þess, að upplýst er, að á hlutafélaginu lentu skuldir, sem hvildu á umræddum bátshlutum umfram kaup-verð, án þess sjáanlegt sé, að nokkur verðmæti hafi komið þar á móti, þykir verða að álita, að verð bátsins hafi verið að minnsta kosti oftalið um kr. 9000.00, eða sem svarar því, sem þessi $\frac{1}{4}$ hluti bátsins var seldur hlutafélaginu fyrir umfram það, sem svaraði því, sem sá hluti bátsins, sem hluta-félagið átti áður, var bókfærður á.

Þá verður og að álita, að framangreindar dómkröfur, sem ákærður seldi hlutafélaginu og ekkert fékkst greitt upp í, hafi í raun og veru verið einskisvirði, er ákærður seldi hlutafélaginu þær, og að framangreind dómkrafa, sem kr. 100.00 fékkst greitt upp í, hafi ekki verið meira virði en þess, sem fékkst greitt upp í hana.

Þá verður og að telja laun ákærðs bersýnilega oftalin um að minnsta kosti kr. 5000.00 árið 1930, þar eð þau eru þeirri upphæð hærri en áður, þó hagur félagsins væri þá mikið verri og rekstur þess mikið minni en áður.

Um aðrar framangreindar eignir, sem ákærður seldi hlutafélaginu, eftir að það var stofnað, verður að áliti rétt-arins eigi sagt með vissu, að hafi verið oftaldar til verðs, er salan fór fram.

Framangreind verðmæti, sem ákærður lét hlutafélaginu í té og virðast hafa átt að vera greiðsla á hinu aukna hlutafé, eru þannig oftalin til verðs um samtals að minnsta kosti kr. 32844.22. Og verður með tilvisun til þess, sem að framan greinir um þetta, að telja, að ákærð-um hljóti að hafa verið það ljóst að öðru en því, að á-kærður kann að hafa mátt gera sér vonir um, að eitt-hvað kynni að fást greitt upp í framangreindar dóm-kröfur. En þar eð mál hafði verið höfðað til greiðslu skuldanna og skuldararnir verið dæmdir til þess að

greiða þær, án þess þær fengjust greiddar, hafa þær ber-sýnilega verið vafasamar, og ekki ástæða til þess, að telja þær sem eign nema að litlu leyti. Og verður að ganga út frá, að séð hefði verið um, að kröfurnar fengjust greiddar, ef skuldararnir hefðu átt eignir fyrir þeim, eftir að þeir voru dæmdir til þess að greiða þær, og verður því að álita, að svo hafi ekki verið.

Af framangreindum inneignum skuldheimtumannanna hjá hlutafélaginu, sem ákærður tók að sér greiðslu á, eru — auk inneignar Þorsteins Johnsons, sem ákærður virðist jafnvel hafa greitt, og framangreindrar inneignar, sem ákærður tók að sér greiðslu á árið 1929 og sem ekki er sjáanlegt að standi í sambandi við greiðslu hins aukna hlutafjár — samtals kr. 27887.12, sem samkvæmt því, sem að framan greinir, verður að telja, að hafi hvílt á hlutafélaginu eftir að ákærður tók að sér greiðslu inneignanna, og sem verður að telja, að réttmætt hafi verið að færa honum til tekna.

Það eru þannig samtals kr. 60731.34, sem ranglega er fært ákærðum til tekna í sambandi við framangreinda hlutafjárauðningu, og sem samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, verður að telja, að hafi átt að teljast greiðsla upp í hlutaféð. Og þó ekki sé að öllu leyti fyllilega ljóst, hvort umræddar upphæðir hafi átt að teljast sem greiðsla upp í hlutaféð eða upp í önnur viðskipti, þá verður ekki talið, að um greiðslu hlutafjár geti verið að ræða, nema að því leyti sem ákærður lagði fram fé til félagsins umfram aðrar greiðslur, sem honum bar að inna af hendi til félagsins á sama tíma. Það eru því í mesta lagi kr. 39268.66, sem talizt getur, að ákærður hafi greitt upp í framan-greinda hlutafjárauðningu. Það eru því samtals kr. 72835.36, sem mest getur talizt, að greitt hafi verið af þeim kr. 250000.00, sem talið var, að innborgað hafi verið í hlutafé til félagsins. En líkur eru fyrir því, að það hafi í raun og veru verið mikið minna, þó ekki verði samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, talið vist, að svo hafi verið, eða að ástæða hafi verið til að álita, að svo væri, er greiðslurnar voru taldar fara fram.

Auk þess, sem framangreint hlutafé var talið innborgað í bókum og reikningum félagsins og í tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar (það sem talið var innborgað

við stofnun þess), er það upplýst í málinu, að með bréfum dags. þann 10. febrúar 1928 hefir ákærður tilkynnt „Upplýsingaskrifstofu kaupsýslumanna“ í Reykjavík og „Handelsstandens Oplysningsbureau“ í Kaupmannahöfn, að þá sé innborgað kr. 212000.00 af hlutafé félagsins.

Með því að láta þannig færa fjárhæðir sem innborgun á auknu hlutafé og þar af leiðandi sem aukningu á eignum félagsins, án þess um nokkurt raunverulegt verðmæti væri að ræða, og að því er yfirtöku á greiðslu skulda félagsins snertir, án þess þær væru greiddar eða félagið losað við skyldu sína til þess að greiða þær, hefir ákærður að áliti réttarins brotið gegn 1. mgr. 264. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Enginn stjórnarfundur var haldinn í félaginu í sambandi við kaup á framangreindum eignum af ákærðum, og ekki virðist hafa verið um neitt samþykki af hálfu meðstjórnanda ákærðs í félaginu að ræða fyrir kaupum þessum. Kærður Sigurður Ólason hefir borið, að ákærður muni hafa sagt fyrir um færslur á viðskiptum þessum og aðrar þær færslur, sem athugasemdir hafa verið gerðar við í sambandi við endurskoðun á bókhaldi félagsins, að svo miklu leyti, sem færslur þessar voru gerðar á meðan Sigurður Ólason starfaði hjá félaginu og hafði bókhald þess á hendi, en eftir að S. Ó. lét af störfum hjá félaginu, hafði ákærður sjálfur á hendi bókfærslu félagsins. S. Ó. hefir og borið, að ákærður hafi einn ráðið öllum rekstri og málefnum félagsins. Kærður Jón Einarsson hefir og borið, að hann (J. E.) hafi ekkert starfað í þágu félagsins og ekki fylgzt neitt með fjárhag þess svo teljandi sé, en komið hafi fyrir, að ákærður hafi ráðfært sig við hann um málefni félagsins. Ákærður hefir og kannazt við, að hann hafi aðallega ráðið málefnum félagsins, en heldur fram, að hann hafi ráðfært sig við meðstjórnanda sinn Jón Einarsson viðvikjandi ýmsu í sambandi við rekstur félagsins. En ýmislegt, sem komið hefir fram við rannsókn málsins, bendir til þess, að framburður þeirra Jóns Einarssonar og Sigurðar Ólasonar um, að ákærður hafi í raun og veru einn ráðið málefnum félagsins, eftir að það tók til starfa, sé réttur. Þar á meðal er það, að með tilkynningu til hlutafélagaskrárinnar dags. þann 20. ágúst 1930 tilkynnti ákærður, að heimild þeirra

Jóns Einarssonar og Sigurðar Ólasonar til þess að rita firmað sé fallin niður, og að ákærður hafi eftir það einn rétt til þess að rita firmað, og að þann 31. ágúst 1928 tilkynnti ákærður einn til hlutafélagaskrárinnar, að prókúruumboð Sigurðar Ólasonar fyrir hlutafélagið sé afturkallað, og er upplýst, að Sigurður Ólason lét þá af störfum þeim, sem hann hafði áður haft á hendi hjá félaginu, eftir uppsögn frá ákærðum einum, og kærður Jón Einarsson hefir borið, að hann hafi ekki veitt samþykki sitt til þeirrar ráðstöfunar, en ákærður hafi þó reynt að fá hann til þess að samþykkja það. Það verður því að teljast nægilega upplýst, að ákærður hafi í raun og veru einn ráðið öllum aðalmálefnum félagsins, þar á meðal framangreindum ráðstöfunum, og þó ekki sé upplýst, að ákærður hafi beinlínis blekkt meðstjórnendur sína í félaginu, verður þó að telja, að hann hafi með því að selja hlutafélaginu, sem þeir höfðu trúað honum fyrir að stjórna, einskisverðar eignir, brotið gegn 253. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Við rannsókn á bókhaldi félagsins almennt hefir það komið í ljós, að færðar hafi verið frumbækur, sjóðdagbækur og viðskiptamannahöfuðbækur. Bréfabók hefir ekki verið haldin, en bréfum haldið saman. Fylgiskjölum hefir og verið haldið saman, en eins og að framan greinir, voru þau ekki röðuð, er byrjað var að endurskoða bókhald félagsins, eftir að bú þess hafði verið tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar. Ákærður heldur fram, að fylgiskjölum hafi verið raðið í möppur eftir starrofsröð, — innlendum reikningum í sérstaka möppu og útlendum reikningum í aðra, bankareikningum í sérstaka möppu og hafnargjaldareikningum í sérstaka möppu, og hafi átt að vera tiltölulega auðvelt að finna fylgiskjöl í þessum möppum, en þessi röðun hafi ef til vill ruglast.

Eins og að framan greinir, töldu endurskoðendur sér ekki unnt að framkvæma fylgiskjalasamanburð við bækur félagsins vegna þess að fylgiskjölunum hafi ekki verið raðað, er þeir fengu bækur félagsins og skjöl til endurskoðunar, en hinsvegar hefir ekkert komið fram í málinu, er bendi til þess, að fylgiskjöl hafi vantað, og þykir því ekki næg ástæða til að telja framangreint ástand fylgiskjalanna refsiverða bókhaldsóreiðu.

Þar til í ágústmánuði 1928, voru bækur félagsins færðar að nokkru leyti af öðru starfsfólki félagsins en ákærðum, aðallega af kærðum Sigurði Ólasyni. Fyrir utan það, sem að framan greinir um ranga og óréttmæta reikningsfærslu, hefir bókhaldið yfirleitt verið í góðu lagi þann tíma. En eftir að Sigurður Ólason lét af störfum hjá félaginu í ágústmánuði 1928, vann ákærður aðallega eða eingöngu að bókfærslunni. En þá verður bókfærslan yfirleitt ófullkomnari að dómi endurskoðenda, einkum þó að því leyti, að þá er hætt að færa í viðskiptamannahöfuðbók viðskiptareikninga ýmissa manna, sem þó höfðu sýnilega mikil viðskipti við félagið, og helzt þetta fyrirkomulag (þ. e. reikningar ýmissa viðskiptamanna eru ekki færðir) allan tímann, sem félagið starfaði eftir að ákærður tók við bókfærslu þess, og hefir ákærður með þessu brotið gegn 2. mgr. 264. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Aðrar misfellur á bókhaldi félagsins eða reikningsfærslu en að framan greinir eru eigi þannig vaxnar, að þær geti, að áliti réttarins, talizt refsiverðar.

Að því er snertir viðskipti ákærðs við hlutafélagið fyrir utan það, sem stendur í sambandi við innborgun á hlutfé og sem að framan er lýst, er það, eins og að framan er dregið á, upplýst, að þann 27. desember 1928 hefir ákærður látið félagið kaupa við nafnverði dómkröfu á Þórð nokkurn Jónsson, að upphæð kr. 4725.17, og var krafa þessi, þegar kaupin fóru fram, greidd ákærðum í peningum úr sjóði félagsins.

Félagið átti þó áður aðra dómkröfu á sama mann, að upphæð kr. 4168.61, og hefir ekki fengizt neitt greitt upp í dómkröfur þessar. Samkvæmt því, sem upplýst er í málinu (sbr. rskj. nr. 34), var krafa þessi stofnuð áður en hlutafélagið var stofnað, og var sameignarfélagið Verzlunarfélag Vestmannaeyja, þ. e. ákærður sjálfur, í ábyrgð fyrir henni, og var hún ekki meðal skulda þeirra, sem hlutafélagið tók að sér greiðslu á við stofnun félagsins, og bar ákærðum því að greiða hana, ef með þurfti, en ekki hlutafélaginu. En samkvæmt framburði ákærðs greiddi (keypti) hlutafélagið kröfu þessa vegna þess að gengið var eftir greiðslu hennar samkvæmt ábyrgðinni, og hélt ákærður því upphaflega fram í málinu, að hlutafélagið hafi greitt kröfu þessa vegna þess að það hafi verið í ábyrgð

fyrir henni. En samkvæmt því, sem upplýst er í málinu, var um hrein kaup að ræða eða endanlega greiðslu kröfunnar af hálfu hlutafélagsins, án þess ætlazt væri til þess, að ákærður endurgreiddi hlutafélaginu það, sem það greiddi fyrir kröfuna. Það verður að telja, að krafa þessi hafi í raun og veru verið einskisvirði, þegar hlutafélagið var látið kaupa hana, og að það hljóti að hafa verið sýnilegt, að hún hafi verið einskis eða mjög lítils virði. Ákærður hefir því að áliti réttarins með því að láta hlutafélagið þannig kaupa einskisverða kröfu sér sjálfum (þ. e. ákærðum) til hagsmuna, brotið gegn 253. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Hlutafélagið hætti alveg allri starfsemi sinni á árinu 1930, en hafði hætt verzlunarstarfsemi sinni í maimánuði 1929. En í lok ársins 1930 kaupir ákærður af félaginu allar fasteignir þess og vélbátinn „Auði“, og þann 28. desember 1931 kaupir ákærður af félaginu v. b. „Skiðblaðnir“, og er bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, átti það því ekki aðrar eignir en línuveiðagufuskipið „Gunnar Ólafsson“, sem var virt á kr. 15000.00. Enginn hluthafafundur né félagsstjórnarfundur var haldinn viðvikjandi þessari sölu. Ákærður hefir borið, að hann hafi borið þetta undir kærðan Jón Einarsson, og að Jón hafi samþykkt sölu eignanna til ákærðs. En Jón Einarsson hefir eindregið neitað, að ákærður hafi borið þetta undir hann, og neitar að hafa samþykkt þetta á nokkurn hátt. Engin afsöl voru gefin út fyrir eignum þessum, nema fyrir v. b. „Skiðblaðnir“, en fyrir þeim bát gaf ákærður út f. h. hlutafélagsins afsal til sjálfs sín. En að því er hinar aðrar eignir snertir, þá færði ákærður þær aðeins sér til skuldar á viðskiptareikningi sínum í bókum félagsins. En andvirði eigna þessara greiddi ákærður á þann hátt, að hann tók að sér greiðslu skulda, sem á eignunum hvíldu og sem jafnframt voru færðar honum til tekna í viðskiptareikningi hans.

Fasteignir þær, sem ákærður yfirtók þannig, og sem voru allar hinar sömu og hlutafélagið yfirtók við stofnun þess að undanteknum „Hjall“, sem talinn var 300 króna virði, — voru allar færðar honum til skuldar á kr. 137000.00, og v. b. „Auður“ var færð honum til skuldar á kr. 25890.40, og er verð eigna þeirra, sem ákærður

yfirtók í árslok 1930, þannig talin samtals kr. 162890.40, en skuldir þær, sem hann jafnframt tók að sér greiðslu á, voru veðdeildarskuldir að upphæð kr. 27470.44, vixilskuldir við Útvegsbanka Íslands h. f. kr. 114465.36 og reikningslánsskuld við Útvegsbankann að upphæð kr. 20954.20. En samkvæmt framangreindu afsalsbréfi, sem lagt hefir verið fram í málinu, keypti ákærður v. b. „Skiðblaðni“ fyrir kr. 25557.50, sem hann greiddi þannig, að hann tók að sér greiðslu á vixilskuldum við Útvegsbankann að upphæð kr. 25557.50 eða sama upphæð og kaupverðið. Kaupverð allra umræddra eigna til ákærðs er því þannig talið samtals kr. 188447.90.

Síðar samdi ákærður sérstaklega við Útvegsbankann um yfirtöku á skuldum og um eftirgjöf á skuldum, sem hann sjálfur og hlutafélagið skuldaði bankanum, og var að fullu gengið frá þeim samningum í lok ársins 1932. Og samdi ákærður þá um að greiða bankanum kr. 171500.00 af umræddum skuldum, en fékk þá jafnframt eftirgefið kr. 39327.55 af skuldum við bankann, auk allmikils af ábyrgðarskuldbindingum. En ákærður var persónulega ábyrgur fyrir öllum skuldum hlutafélagsins við Útvegsbankann, og gilti eftirgjöf þessi aðeins gagnvart honum sjálfum persónulega.

Það eru því þannig, að meðtöldum framangreindum veðdeildarskuldum, skuldir að upphæð kr. 198970.44, sem ákærður hefir þannig að lokum tekið að sér greiðslu á í sambandi við yfirtöku framangreindra eigna.

Framkvæmdarstjóri útibús Útvegsbankans hér í bænum, H. V. Björnsson, hefir borið sem vitni í málinu, að hann hafi verið því samþykkur, að ákærður yfirtæki þannig framangreindar eignir og hefir borið, að hann hafi ekki álitnið eignirnar eins mikils virði og hvíldi á þeim af veðskuldum, er yfirtakan fór fram, og hefir borið að hann hefði ekki treyst sér til þess að selja þær fyrir eins mikið og ákærður yfirtók þær fyrir, þó hann hefði lánað kaupandanum allt andvirði þeirra. Fasteignamatsverð fasteignanna allra var samtals kr. 103100.00.

Með tilliti til þess, sem þannig er upplýst í málinu, verður að álita, að umræddar eignir hafi ekki verið meira virði en sem nemur veðskuldum þeim, sem á þeim hvíldu, er ákærður yfirtók þær, og sem hann tók jafnframt að

sér greiðslu á, og verður að álíta, að engar líkur hafi verið til þess, að þrotabú hlutafélagsins gæti haft meira upp úr þeim en á þeim hvíldi af veðskuldum.

Þó ákærður virðist hafa haft hag af yfirtöku eignanna í sambandi við skuldir sínar við Útvegsbankann, og hann hafi vegna yfirtöku eignanna getað byrjað atvinnurekstur, sem hann hefði ef til vill ekki getað annars verður þó eigi talið, að hér sé um refsivert undanskot eigna né refsiverða ívilnun til Útvegsbankans að ræða.

Að framan er gerð grein fyrir efnahag hlutafélagsins, er það var stofnað. Á árinu 1927 er samkvæmt bókum þess talið hafa orðið tap á rekstri þess að upphæð kr. 7039.16. En samkvæmt því, sem upplýst er við rannsókn málsins, hefir tapið verið talsvert mikið meira, þar eð ekki hefir verið tekið neitt tillit til fyrningar á eignum félagsins. Þá hefir og ekki verið færð meðal gjalda á efnahagsreikningi í árslok ógreidd gjöld til bæjarsjóðs frá árinu að upphæð kr. 6783.52, vextir og viðskiptagjald af reikningsláni, kr. 879.64, og váttryggingargjald, kr. 1772.65. Þá eru og skuldir tveggja vélbáta félagsins við félagið að upphæð samtals kr. 10727.74, sem hefir bersýnilega verið tap á rekstri bátanna, talið sem eign meðal útistandandi skulda. Vörubirgðir eru taldar sem eign við útsöluverði í stað innkaupsverðs, og aðra eignaliði telja endurskoðendur oftalda til eigna, en sem ekki verður sagt um með vissu, hve mikið séu oftaldir, og verður því eigi sagt um, hve mikill allur reksturshalli félagsins hafi verið á þessu ári. Framangreindar upphæðir, sem tilgreindar eru sérstaklega, sýna reksturshalla að upphæð kr. 27202.71. Bókfært verð allra fasteigna félagsins var í árslokin samtals kr. 188300.00, en það voru allt húseignir, nema einn þerrireitur og húslaus lóð, sem talið var samtals kr. 5500.00 virði, eða húseignir fyrir samtals kr. 182800.00, sem ekki var tilfærð nein fyrning á. Þá var og ekki tilfærð nein fyrning á tveim vélbátum félagsins, „Auði“ og „Leó“, sem voru bókfærðir á samtals kr. 61000.00.

Með tilvisun til þess, sem að framan greinir viðvikjandi fjárhag hlutafélagsins við stofnun þess og viðvikjandi verðmætum þeim, sem ákærður var talinn láta félaginu í té sem aukið hlutafé, þar á meðal með tilliti til þess, að ástæða þykir til að álíta, að eignir þessar (þ. e. bæði þær,

sem til voru við stofnun félagsins, og sem ákærður lét félaginu í té á árinu 1927), hafi í raun og veru verið minna virði en að framan greinir, í sambandi við mat á því, hvort um saknæma reikningsfærslu hafi verið að ræða, að ákærður kunni að hafa haft ástæðu til að meta þær hæst, — virðist sem hag félagsins hafi þegar verið svo komið í lok ársins 1927 að það hafi í raun og veru ekki átt eignir fyrir skuldum. Það sést og af öðru, er upplýst er í málinu, að félagið hefir þegar á því ári átt við mikla fjárhagslega örðugleika að stríða, t. d. hefir mikið af kröfum á félagið þá verið komið til málflutningsmanna til innheimtu. Það sést ekki, að efnahagsreikningur né rekstrarreikningur hafi verið gerður fyrir árið 1928 og nákvæmar upplýsingar hafa ekki komið fram í málinu viðvikjandi afkomu félagsins það ár. En félagið virðist hafa tapað nokkru fé á útgerð þetta ár og hagur þess hafa versnað. En félagið hefir rekið allmikla verzlun og gert út vélbáta til fiskveiða bæði frammannefnd ár, og á árinu 1928 kaupir félagið vélbát í stað annars, sem strandaði, og linuveiðagufuskip. Það verður því eigi talið, að um yfirvofandi gjaldþrot félagsins hafi verið að ræða á þessum árum. Í árslok 1929 hefir enginn efnahagsreikningur verið gerður fyrir félagið og eigi heldur í árslok 1930 og vegna þess, að ýmsir viðskiptareikningar hafa ekki verið færðir, og að árið 1930 og einnig að því er virðist að nokkru leyti árið 1929 var eigi neitt bókhald hjá hlutafélaginu viðvikjandi útgerð linuveiðagufuskipsins Gunnar Ólafsson, hefir eigi verið unnt að fá fullkomnar upplýsingar um þetta viðrannsókn málsins eða gera slíka reikninga, sem vantar.

Á árinu 1929 voru vörukaup félagsins og verzlun mikið minni en árin á undan, og í maímánuði 1929 hætti félagið vegna fjárhagsörðugleika að reka verzlun, og samkvæmt vörureikningi er enginn brúttóhagnaður talinn hafa orðið af vörusölu þann tíma ársins, sem félagið rak verzlun. Á „afurðasölu“ (þ. e. útgerð) er félagið talið hafa tapað kr. 19033.35 á nefndu ári. En auk þess varð tap á útgerð frammannefnds linuveiðaskips á vetrarvertíðinni nefnt ár að upphæð kr. 21115.00 sem félagið bar ábyrgð á að öllu leyti, en skip þetta var þá gert út af hlutafélaginu í félagi við kærðan Jón Einarsson, og bar honum því að greiða tap þetta að hálfu. Á þessu ári hefir og verið afskrifað af eign-

um félagsins kr. 67300.00, sem bætist við annað tap félagsins á árinu. Nánar er ekki upplýst í málinu, hvert tap félagsins hafi verið á nefndu ári, en auk framangreindra upphæða hefir að sjálfsögðu verið einhver kostnaður við rekstur félagsins, sem bæta ber við reksturshallann, en framangreindar upphæðir nema samtals kr. 107448.35.

Á vetrarvertið 1930 gerði félagið út vélbáta sína „Auði“ og „Skiðblaðni“ og vélbátinn „Sandve“, sem félagið hafði þá fest kaup á, en þau kaup gengu síðar til baka, og enn fremur gerði félagið út línuveiðaskipið „Gunnar Ólafsson“ í félagi við firmað Ólafur Gíslason & Co., Reykjavík. Annað starfaði félagið ekki á því ári og hætti algerlega starfsemi sinni á því ári vegna fjárhagsörðugleika. Af þeim ástæðum, sem að framan greinir, er ekki upplýst í málinu, hve mikið rekstrartap hlutafélagsins hefir verið á árinu 1930. Ákærður kveður hafa orðið mikið tap á útgerð línuveiðaskipsins „Gunnar Ólafsson“, en hve mikið tap það var, sést ekki á bókum félagsins.

Auk þeirra tapa, sem að framan greinir að félagið hafi orðið fyrir, tapaði það miklu fé vegna ábyrgða, sem það hafði tekið á sig á skuldum annara.

Í árslok 1930, áður en ákærður yfirtók eignir félagsins, voru allar eignir þess taldar samkvæmt bókum þess kr. 242890.41, og voru það fasteignir og skip félagsins. Vörubirgðir átti félagið þá engar, þar eð vörubirgðir þær, sem til höfðu verið, er félagið hætti að reka verzlun, höfðu verið seldar á uppboði, og útistandandi skuldir höfðu verið afskrifaðar sem tapaðar, en áður hafði verið gert mikið til þess að innheimta það, sem unnt var, af skuldunum, meðal annars með málssóknum. Hve mikið félagið skuldaði á umræddum tíma er ekki nákvæmlega upplýst í málinu. Það skuldaði þá framangreindar veðdeildarskuldir að upphæð kr. 27470.44. Af bréfi, sem ákærður hefir skrifað Útvegsbankanum þann 14. júní 1932 og sem lagt hefir verið fram í málinu afrit af, sést, að hann hefir í árslok 1931 talið félagið skulda nefndum banka kr. 182236.15, þar með talin skuld vegna taps á útgerð framannefnds línuveiðaskips á árinu 1929 að upphæð kr. 21115.00, sem ákærður telur meðal ábyrgðarskuldbindinga í nefndu bréfi, en er að minnsta kosti að hálfu stofnuð sem skuld félagsins sjálfs, eins og að framan greinir, og auk þess ábyrgðarskuldbind-

ingar að upphæð samtals kr. 34717.94, sem þá virðist hafa verið talið sýnilegt að mundu lenda á félaginu. Auk þess er upplýst, að félagið skuldaði þá nefndum banka kr. 13000.00, sem tryggt var með 1. veðrétti í framangreindu línuveiðaskipi og sem ekki er talið í nefndu bréfi. Hve miklar aðrar skuldir félagsins voru, er ekki upplýst, en þær virðast hafa verið allmiklar. En framangreindar upphæðir eru samtals kr. 257424.53.

Er bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, taldist það ekki eiga aðrar eignir en línuveiðaskipið „Gunnar Ólafsson“, sem talinn hafði verið sem eign á kr. 50000.00 í verzlunarbókum félagsins í árslok 1930, en var virtur á kr. 15000.00 við uppskrift á eignum þess og var lagður útibúi Útvegsbankans hér út til eignar sem ófullnægðum veðhafa.

Samkvæmt skrá yfir skuldir félagsins, sem ákærður afhenti skiptaráðanda, er bú félagsins var tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar, taldi hann skuldir félagsins kr. 32488.77, þar af eitthvað af skuldum í erlendum krónum, sem taldar voru sem íslenskar krónur, og auk þess útsvarsskuldir að upphæð kr. 7000.00, eða samtals um kr. 39488.77, og auk þess ábyrgðarskuldbindingar, sem hann gerði ekki grein fyrir, hve miklar væru, og loks gat ákærður þess þá og, að á félaginu hvíldu skuldir vegna útgerðar framangreinds línuveiðaskips 1930, en sem hann gerði ekki grein fyrir, hve miklar væru, enda annaðist firmað Ólafur Gislason & Co. í Reykjavík reikningshald og stjórn þeirrar útgerðar.

Meðal framangreindra skulda telur ákærður ekki aðrar skuldir við Útvegsbankann en skuld þá að upphæð kr. 13000.00, sem tryggt var með 1. veðrétti í umræddu línuveiðaskipi, enda taldi hann sig þá hafa tekið að sér greiðslu á öðrum skuldum félagsins við þann banka.

Í bú félagsins hefir verið lýst kröfum að upphæð ísl. kr. 199291.23 auk ábyrgðaskulda að upphæð ísl. kr. 24625.21, — og auk þess erlendum kröfum að upphæð danskar kr. 20718.53, norskar kr. 32090.08, sænskar kr. 797.90, £ 233 —13—10 og hollensk fl. 1965.68, allt auk vaxta og kostnaðar. Þar af hefir Útvegsbankinn lýst kr. 151721.15 af sínum kröfum, auk þess sem hann hefir lýst öllum framan- greindum ábyrgðarkröfum, sem lýst hefir verið, en þar af

eru kr. 14945.00 vegna ábyrgðar félagsins á skuldum ákærðs. Sumar af kröfum þeim, sem lýst hefir verið í búið, hefir ákærður véfengt, einkum skuldir, sem verið höfðu til innheimtu hjá Guðmundi Ólafssyni, hæstaréttarmálflutningsmanni í Reykjavík, og sem hann heldur fram, að hafi verið gefnar eftir gegn greiðslu á nokkrum hluta þeirra, en hefir ekki mótnælt, að kröfur þessar hafi verið stofnaðar, né haldið fram, að þær hafi í raun og veru verið greiddar.

Samkvæmt því, sem þannig er upplýst um fjárhag félagsins, verður að telja augljóst, að gjaldþrot hafi vofað yfir því, er það neyddist til þess að hætta verzlunarrekstri sínum í maímánuði 1929 og eftir það, og verður að álita, að ákærðum hafi hlotið að hafa verið það ljóst.

Eftir það hefir ákærður f. h. hlutafélagsins samkvæmt því, sem hann sjálfur hefir borið, m. a. greitt kærðum Jóni Einarssyni, kr. 16607.00, snemma á árinu 1930 vegna ábyrgða, sem Jón Einarsson var í fyrir skuldum hlutafélagsins, sem voru til innheimtu hjá Guðmundi Ólafssyni, hrm. í Reykjavík, og sem hafi átt að ganga til greiðslu upp í þessar skuldir. En skuldir þessar virðast hafa verið í raun og veru óveðtryggðar, er greiðsla þessi fór fram, þar eð svo virðist, sem þá hafi verið búið að innheimta það, sem innheimt varð, af kröfum, sem hlutafélagið hafði áður framselt G. Ó. til tryggingar skuldum þessum. Síðar á sama ári hefir ákærður f. h. hlutafélagsins greitt 2 víxilskuldir, aðra að upphæð kr. 1885.13 og hina að upphæð kr. 3516.00, sem ákærður kveður félagið hafa verið í ábyrgð fyrir og því greitt. Og þann 8. nóv. s. á. hefir verið greitt kr. 1246.92 og þann 9. desember s. á. kr. 5942.22, eða samtals kr. 7189.14 upp í eina skuld.

Með þessum greiðslum o. fl. hefir ákærður að áliti réttarins brotið gegn 263. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Við athugun á því, hvort hlutafélagið hafi komið sér hjá að greiða verðtoll af vörum, sem það hefir flutt til landsins, hefir komið í ljós, að á einum innkaupsreikningi til hlutafélagsins, að upphæð £ 49—0—10, dags. þann 7. desember 1928, sem greiddur hefir verið verðtollur af, og sem eitt kassanúmer hefir verið ritað á, — þ. e. vörurnar, sem reikningurinn er yfir, verið í einum kassa, — að aftan við kassanúmerið, sem er „503“, hefir verið bætt „—6“,

sem er handskrifað, en reikningurinn er annars vélritaður, og er svo að sjá, eftir að þetta hefir verið skrifað á reikninginn, sem um vörur í 4 kössum sé að ræða, sem taldar eru á reikningnum. En einnig hafa fundizt meðal skjala hlutafélagsins 2 aðrir reikningar frá sama firma, dags. sama dag, yfir verðtollskyldar vörur að upphæð £ 134—7—1 og £ 95—17—9, og eru á reikningi þessum tilgreind kassanúmerin 504—506 (incl), en ekki sést, að greiddur hafi verið verðtollur af reikningum þessum, en vörurnar, sem taldar eru á þessum reikningum (kassanúmerin), eru tilfærðar á sama farmskirteini (konossement) og fyrst nefndur reikningur. Eftir að framangreind breyting hefir verið gerð á fyrst nefndum reikningi virðist því svo sem allar þær vörur, sem taldar eru á umræddu farmskirteini, séu taldar á reikningi þessum, og verður að álita, að þessi breyting hafi verið gerð á reikningnum í þeim tilgangi, að svo liti út, og í þeim tilgangi að komast hjá að greiða verðtoll af hinum tveim reikningsupphæðunum.

Ákærður heldur fram, að hann muni ekki, hvort hann hafi gert framangreinda breytingu á reikningnum, en kveður vel mega vera, að hann hafi gert það, og kveðst álita, að hann hafi gert það eða einhver í samráði við hann. Það verður því eftir atvikum, þar á meðal með tilliti til þess, að siður virðist ástæða til þess að álita, að aðrir hafi haft tilhneigingu til þess að gera slíkt vegna hlutafélagsins, að telja nægjanlega sannað, að ákærður hafi gert breytingu þessa á reikningnum eða látið gera hana, og að það hafi verið gert í þeim tilgangi að losna við að greiða verðtoll af framangreindum 2 reikningsupphæðum.

Þá hafa og fundizt 3 reikningar yfir verðtollskyldar vörur til hlutafélagsins, allir frá sama firma og allir dags. þann 10. desember 1928, að upphæð samtals £ 314—19—4, og vörur þær, sem taldar eru á þessum reikningum, allar taldar vera í 10 kössum. Af einum af reikningum þessum, að upphæð £ 47—17—7, hefir verið greiddur verðtollur, en ekki sést, að verðtollur hafi verið greiddur af hinum reikningsupphæðunum. Á reikningi þeim, sem greiddur hefir verið verðtollur af, hefir verið vandlega strikað yfir kassanúmerin með bleki, þannig að þau eru ólæsileg, en samkvæmt kassanúmerunum, sem eru á hinum reikningun-

um, hafa kassanúmerin á reikningi þessum, sem strikað hefir verið yfir, verið „1—3“. Þá er og miði með venju- legri yfirlýsingu firma þess, sem seldi vörurnar, um að í kössunum séu ekki aðrar vörur en þær, sem tilgreindar eru á reikningnum, límd á reikninginn neðanverðan, í stað þess að slíkar yfirlýsingar eru, svo sem alkunnugt er, jafnan ritaðar á reikninginn sjálfan, þ. e. blað það, sem reikningurinn er ritaður á. En hinn álimdi miði með yfirlýsingu þessari hefir bersýnilega verið klipptur neðan af öðrum hinna annara framangreindra reikninga, sem ekki hefir verið greiddur verðtollur af, og sem er að upphæð, £ 190—13—0 og hefir yfirlýsing þessi átt við alla framangreinda reikninga, sem eru með áframhaldandi kassanúmerum, og hefir slík yfirlýsing upphaflega ekki verið nema á þeim eina reikningi, sem yfirlýsingin hefir verið klippt af, en á þeim reikningi eru kassanúmerin 4—10, en á þriðja reikningnum eru einnig kassanúmerin 5 og 7, og virðast því vörur þær, sem taldar eru á þeim reikningi, hafa verið í sömu kössum og taldar eru með þeim númerum á reikningi þeim, sem yfirlýsingin hefir verið klippt af. Vörurnar, sem taldar eru á reikningum þessum, hafa að sjálfsögðu allar verið taldar á sama farmskirtellini, og eftir að framangreind breyting hefir verið gerð á reikningi þeim, sem verðtollur var greiddur af, hefir lítið út sem allar þær vörur væru taldar á þeim reikningi, og hefir hlutafélagið því getað fengið vörur þessar afhentar gegn því að greiða verðtoll af þessum eina reikningi. Ákærður hélt fram við rannsókn málsins, að hann myndi ekki, hvort hann hefði gert þessar breytingar á reikningnum eða ekki, en kveður vel mega vera, að hann hafi gert þær, og kveðst álíta að hann hafi gert þær sjálfur eða einhver, sem vann hjá honum í samráði við hann. Það verður því eftir atvikum að teljast nægjanlega sannað, að ákærður hafi gert breytingar þessar á reikningnum eða látið gera þær í þeim tilgangi að koma félaginu hjá verðtollsgreiðslu.

Með þessu framferði sínu (breytingum á framangreindum reikningum), hefir ákærður að áliti réttarins brotið gegn 276. gr. sbr. 272. gr. hinna almennu hegningarlaga.

Að því leyti, sem mál þetta er höfðað fyrir brot gegn hlutafélagalögunum, gjaldþrotaskiptalögunum og löggjöf-inni um verðtoll, þá verður að telja, að refsíabyrgð út af

þeim brotum, sem um er að ræða gegn þeim lögum í máli þessu, sé fyrnd, samkvæmt lögjöfnun frá 67. gr. hinna almennu hegningarlaga, og ber því þegar af þeirri ástæðu að sýkna hina kærðu Ara Þorgilsson, Jón Einarsson og Sigurð Ólason af kærú valdstjórnarinnar í máli þessu og greiða úr rikissjóði málsvarnarlaun skipaðs talsmanns kærða Ara Þorgilssonar í málinu, Hinriks Jónssonar lögfræðings, er þykja hæfilega ákveðin 60 krónur.

Ákærður er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur þann 3. des. 1899. Hann var með dómi uppkveðnum í hæstarétti þann 12. apríl 1929 dæmdur í 500 króna sekt fyrir brot gegn 101. gr. hinna almennu hegningarlaga, og með dómi uppkveðnum í sama rétti þann 10. desember 1934 var hann dæmdur í 4 mánaða fangelsi við venjulegt fangaviðurværi fyrir brot gegn 255. gr., 259. gr. og 276. gr. hinna almennu hegningarlaga, en hefir annars ekki sætt refsingu fyrir nokkurt lagabrot. Refsing sú, er hann hefir unnið til fyrir framangreind brot sin, þykir samkvæmt framangreindum lagaákvæðum og með hliðsjón af 63. gr. hinna almennu hegningarlaga hæfilega ákveðin 8 mánaða betrunarhúsvinna.

Með því að framangreind brot, sem ákærður framdi í sambandi við rekstur framangreindra hlutafélaga, gegn 253. gr. og 262. gr. hinna almennu hegningarlaga voru framin áður en núgildandi gjaldþrotaskiptalög gengu í gildi, en þau lög verða eigi talin gilda viðvikjandi slíkum brotum, sem framin hafa verið áður en þau gengu í gildi, en eftir það hefir ákærður aðeins brotið gegn 263. gr. og 264. gr. hegningarlaganna í sambandi við rekstur hlutafélaga þessara, verður hann eigi sviptur rétti til þess að reka eða stjórna verzlun eða atvinnufyrirtæki samkvæmt 8. gr. nefndra laga.

Loks ber að dæma ákærðan til þess að greiða allan kostnað sakarinnar annan en framangreind málsvarnarlaun.

Í framangreindri endurskoðunargerð og í prófum málsins er gerð grein fyrir því, hversvegna rannsókn málsins var eigi lokið fyrr en gert var, en dómur í málinu, sem er umfangsmikill, hefir eigi verið kveðinn upp fyrr en nú vegna anna dómarans.

Því dæmist rétt vera:

Kærðir, Ari Þorgilsson, Jón Einarsson og Sigurður Ólason, skulu vera sýknir af kæru valdstjórnarinnar í máli þessu.

Ákærður, Helgi Benediktsson, sæti 8 mánaða betrunarhúsvinnu. Hann skal og greiða Ísfélagi Vestmannaeyja h. f. kr. 988.50 innan 15 sólarhringa frá lögbirtingu dóms þessa.

Málsvarnarlaun skipaðs talsmanns Ara Þorgilssonar, Hinriks Jónssonar lögfræðings, kr. 60.00, greiðist úr rikissjóði.

Allan annan kostnað sakarinnar greiði ákærður Helgi Benediktsson.

Dómi þessum skal fullnægja með aðför að lögum.

Miðvikudaginn 15. marz 1939.

Nr. 119/1938. **Valdstjórnin** (Sveinbjörn Jónsson)
gegn

**Haraldi Guðbrandssyni, Magnúsi
Skaftasyni Guðjónssyni, Halldóri
Guðjónssyni og Kristni Jónassyni**
(Stefán Jóh. Stefánsson).

Brot gegn ákvæðum 78. sbr. 77. gr. sjómannalaga
nr. 41/1930.

Dómur hæstaréttar.

Þann 28. janúar 1935 gerði félag íslenzkra botnvörpuskipaeigenda annarsvegar og sjómannafélag Reykjavíkur og sjómannafélag Hafnarfjarðar hinsvegar samning um kjör sjómanna. Var svo mælt í 9. gr. samningsins, að hásetar, matsveinar og kyndarar skyldu undan þeirri kvöð þegnir að vinna á skipsfjöl, meðan skip lægi á innlendri höfn milli